ANALIZA IZVORA FINANCIRANJA BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Divić, Željana

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:277682

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

ANALIZA IZVORA FINANCIRANJA BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Mentor:
Dr.sc. Marijana Ćurak

Studentica:
Željana Divić

Split, srpanj 2016.

SADRŽAJ:

1. UVOD….....3

2. STRUKTURA IZVORA FINANCIRANJA BANAKA 4

2.1. Politika formiranja optimalne strukture izvora sredstava.....7

2.2. Čimbenici oblikovanja financijskog potencijala banaka 9

3. DEPOZITNI IZVORI SREDSTAVA 10

3.1. Depoziti po viđenju 13

3.2. Štedni depoziti.....13

3.3. Oročeni depoziti 15

4. NEDEPOZITNI IZVORI SREDSTAVA 17

4.1. Zaduživanje kod drugih institucija 18

4.2. Oblikovanje vlastitog kapitala…….....20

4.3. Dužnički vrijednosni papiri 28

5. ANALIZA VELIČINE I STRUKTURE DEPOZITA U BANKOVNOM SUSTAVU REPUBLIKE HRVATSKE……..…….....30

5.1. Sektorska struktura depozita 32

5.2. Valutna struktura depozita 34

5.3. Ročna struktura.....37

5.4. Osigurani depoziti građana 38

6. NEDEPOZITNI IZVORI FINANCIRANJA BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....41

6.1. Uzeti krediti 41

6.2. Kapital i rezerve.....42

6.3. Emisije dužničkih vrijednosnica….....45

7. ZAKLJUČAK 46

8. LITERATURA 48

POPIS TABLICA.....50

POPIS SLIKA 51

SAŽETAK ….....52

SUMMARY 53

1. UVOD

Banke su financijske institucije čiji je osnovni predmet poslovanja prikupljanje novčanih sredstava i njihovo usmjeravanje klijentima u obliku kredita. Za poslovanje bankama su potrebna određena sredstva, do kojih dolaze vođenjem računa plaćanja, primanjem depozita po viđenju i ročnih depozita, zaduživanjem kod drugih banaka, emisijom vlastitih dionica, obveznica, vrijednosnica novčanog tržišta, zaduživanjem na međunarodnom tržištu i sl.

U strukturi pasive dominiraju depozitni izvori sredstava, a u aktivi su najzastupljeniji krediti. Osim depozitnih, banke koriste razne vrste nedepozitnih izvora sredstava. Najkvalitetniji izvor sredstava banaka je njihov kapital koji im stoji na raspolaganju za pokriće gubitaka iz poslovanja.

Predmet istraživanja ovog rada upravo su izvori financiranja banaka, depozitni i nedepozitni izvori te način na koji ih banka prikuplja. Cilj je istražiti moguće izvore sredstava banaka te analizirati njihovu veličinu i strukturu u bankama u Republici Hrvatskoj.

U drugom poglavlju ćemo definirati politiku formiranja optimalne strukture izvora sredstava te čimbenike oblikovanja financijskog potencijala banaka. O strukturi i veličini izvora koje banka koristi možemo zaključiti na temelju analize desne strane bilance banke, odnosno njezine pasive.

U trećem poglavlju objasnit ćemo depozitne izvore sredstava kao najznačajnije izvore sredstava banke. Osnovne vrste depozitnih izvora sredstava su depoziti po viđenju, oročeni i štedni depoziti.

Četvrto poglavlju opisuje nedepozitne izvore sredstava sastavljene od kreditnih izvora, emitiranih vrijednosnih papira te kapitala. U svim fazama poslovnog procesa banke pojavljuje se kapital. Od njezinog osnivanja u obliku temeljnog kapitala, preko njegovog usmjeravanja u investicije ili kredite radi ostvarivanja prihoda, te na kraju poslovne godine profita, kao temeljnog cilja svake banke.

U petom odnosno šestom poglavlju analizirat ćemo depozitne i nedepozitne izvore sredstava u domaćem bankovnom sustavu, a za analizu ćemo koristiti financijske izvještaje Hrvatske narodne banke.

Na kraju rada donose se zaključna razmišljanja kao i popis literature i drugih izvora.

2. STRUKTURA IZVORA FINANCIRANJA BANAKA

Banke su financijske institucije koje prikupljaju sredstva iz različitih izvora: depozitnih i nedepozitnih izvora, te prikupljena sredstva usmjeravaju klijentima u obliku kreditnih i nekreditnih plasmana. „Financijski potencijal jedne banke se definira kao zbroj svih izvora sredstava koje banka preusmjerava u različite vrste plasmana.“[1]

Da bi obavljale svoje djelatnosti banke prikupljaju sredstva na različite načine, bilo iz vlasničkih izvora ili zaduživanjem. Prikupljena sredstva iz izvora vlasnika čine kapital, a ostala sredstva predstavljaju obveze.
Banke prikupljaju depozite i pribavljaju kreditna sredstva od domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba u domaćoj i stranim valutama. Sredstva mogu biti povratna ako su pribavljena u obliku kredita, depozita ili emisijom dužničkih vrijednosnih papira, a nepovratna ako su pribavljena emisijom dionica. „Na pribavljena i prikupljena sredstva banke plaćaju ugovorenu kamatu i dužne su ih vlasniku staviti na raspolaganje u skladu s ugovorom. Na sredstva uplaćena kao vlasnički ulog, banke ne plaćaju ugovorenu cijenu, ali očekuje se da bi zarada (dividenda) na tako uložena sredstva trebala biti veća od kamatne stope na dugoročne depozite.“[2]

Prikupljanje sredstava i upravljanje njima tradicionalno se nazivaju pasivni bankovni poslovi. Po kriteriju funkcionalnosti to su poslovi mobilizacije i koncentracije sredstava kojima banka privlači sredstva u kreditni sustav, a budući da ih pribavlja od drugih imatelja, sa aspekta bilance oni se nalaze u njenoj pasivi i predstavljaju dug banke.
Do 60-ih godina dvadesetog stoljeća upravljanje izvorima sredstava bio je miran postupak. Banke su svoju pasivu smatrale fiksnom, a vrijeme su provodile pokušavajući ostvariti optimalnu strukturu sredstava. Za stavljanje naglaska na upravljanje aktivom postojala su dva razloga. Prvo, tržište kredita nije bilo dovoljno razvijeno pa su banke rijetko posuđivale sredstva od drugih banaka da bi zadovoljile zakonsku stopu obvezne rezerve. Drugo, preko 60% izvora sredstava banaka ostvarivalo se kroz depozite po viđenju koji po tadašnjem

[1] Jović, S. (1990.): Bankarstvo, Naučna knjiga, Beograd, str. 136.
[2] Jurman, A. (1991.): Pribavljanje izvora sredstava u hrvatskim bankama, Zbornik Pravnog Sveučilišta Rijeka, v. 28, br. 2., str. 1377.-1397.

zakonu nisu mogli donijeti bankama nikakve kamate, pa se banke nisu mogle aktivno međusobno natjecati za te depozite.[3]

Zbog sve većih kamatnih stopa te ozbiljnije konkurencije, banke su počele veću pozornost pridavati pronalasku novih izvora sredstava i praćenju kombinacija izvora sredstava i troškova svojih depozitnih i nedepozitnih obveza. Velike banke počinju tražiti načine da im obveze u bilanci mogu osigurati rezerve i likvidnost. To dovodi do razvoja novih financijskih instrumenata i ekspanzije kredita.[4]

Pasiva se više nije smatrala fiksnom, a depoziti po viđenju prestaju biti glavni oslonac izvora sredstava. Banke su povećavajući aktivu usput pokušavale osigurati sredstva prema trenutnim potrebama. Ta nova strategija nazvana je upravljanje pasivom.[5] Cilj je bio steći kontrolu nad izvorima sredstava, a pokretač je bila pasivna kamatna stopa i ostali uvjeti koje je banka mogla ponuditi na depozite.

Upravljanje pasivom banke kompleksnije je od upravljanja aktivom. U aktivi banka ima plasmane klijenata koje sama bira. Banka uvijek može odbiti klijenta i može nametnuti posebne uvjete poslovanja, dok s pasivom ima manje mogućnosti za izbirljivost jer primarni izvori sredstava nemaju jamstvo stabilnosti. Također, banka mora pratiti cijenu pasive jer se putem cijene pasive određuje cijena aktive. Ako daje velike kamatne stope na pasivu možda će privući depozite, ali će morati dići i kamatne stope u aktivi da bi zadržala profitabilnost.[6]

Prema načinu prikupljanja sredstava izvori se mogu podijeliti na primarne i sekundarne izvore sredstava. „*Primarni izvori sredstava* su svi izvori kod kojih su klijenti ponudili svoja sredstva na raspolaganje banci.“[7] „*Sekundarni izvori sredstava* su izvori koje je banka morala prikupljati na kratkoročnim i dugoročnim tržištima kapitala.“[8] Banka poseže za sekundarnim izvorima sredstava kada iz primarnih izvora ne može prikupiti dovoljno sredstava za kreditiranje. Primarna sredstva su obično 60-70% izvora sredstava, dok bi sekundarni izvori trebali sudjelovati s 15-20% u ukupnim izvorima sredstava.[9]

[3] Mishkin, F. S., Eakins, S. G. (2005.): Financijska tržišta i institucije, MATE, Zagreb, str. 412.
[4] Rose, P. S. (2005.): Menadžment komercijalnih banaka, MATE, Zagreb, str. 208.
[5] Mishkin, F. S., Eakins, S. G.: op. cit., str. 413.
[6] Gregurek, M., Vidaković, N. (2013.): Bankarsko poslovanje, Zagreb, str. 415.
[7] Gregurek, M., Vidaković, N.: op. cit., str. 138.
[8] Gregurek, M., Vidaković, N.: op. cit., str. 139.
[9] Gregurek, M., Vidaković, N.: op. cit., str. 412.

Izvore sredstava banke moguće je klasificirati prema sljedećim kriterijima: ročnosti, vrstama, vlasništvu i obvezi vraćanja.

Prema ročnosti izvori mogu biti:

- kratkoročni,
- dugoročni.

Prema vrstama razlikuju se:

- depozitni izvori (depozit je novčani ulog pravne ili fizičke osobe),
- nedepozitni izvori (jedna banka daje kredit drugoj),
- kapital i rezerve.[10]

Prema vlasništvu razlikuju se:

- tuđi izvori (primljeni depoziti i krediti),
- vlastiti izvori (kapital i razni oblici pričuva).

Prema obvezi vraćanja izvori mogu biti:

- povratni (krediti i depoziti),
- nepovratni (kapital i pričuve).

Prema likvidnosti izvori sredstava mogu biti:

- stabilni izvori sredstava,
- izvori koji se postupno povlače u slučaju problema,
- izvori koji se odmah povlače u slučaju problema.[11]

Izvori sredstava se nalaze u pasivi, a krediti i drugi oblici sredstava u aktivi banke što je prikazano u Tablici 1.

[10] Živko, I., Kandžija, V. (2014.): Upravljanje bankama, Mostar: Sveučilište, Ekonomski fakultet; Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta, str. 149.
[11] Živko, I., Kandžija, V.: op. cit., str. 150.

Tablica 1: Bilanca banke

AKTIVA (potraživanja)	PASIVA (izvori)
- gotovina	- depoziti
- krediti	- nedepozitni izvori
- investicije (nekreditni plasmani)	- trajni kapital (dionice, zadržana dobit, rezerve)
- vlasnička ulaganja	- ostalo
- ostalo	

Izvor: Živko, I., Kandžija, V. (2004.): Poslovna politika banaka, Sveučilište u Mostaru i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 120. Str.

2.1. Politika formiranja optimalne strukture izvora sredstava

Prilikom donošenja odluke o izvorima prikupljanja i koncentracije novčanih sredstava mora se voditi računa o sljedećim kriterijima:

- stabilnosti i sigurnosti,
- likvidnosti,
- rentabilnosti – profitabilnosti te
- samostalnosti.[12]

Promatrajući *kriterij sigurnosti* banka bi trebala utvrditi ima li mogućnost koristiti financijska tržišta, kredite od drugih domaćih i inozemnih banaka, te utjecaj monetarne politike i njenih mjera. *Kriterij stabilnosti* stavlja naglasak na procjene raspoloživosti sredstava i njihova raspolaganja te na uvjete prikupljanja depozita i korištenja kredita. Prednost se daje vlastitim izvorima.[13]

Likvidnost bankarskog sustava predstavlja proces cirkuliranja sredstava iz novčanog oblika u potraživanja i iz potraživanja u novac i to planiranom dinamikom i opsegom. Prema ovom kriteriju prednost imaju vlastita sredstva jer se ona ne moraju vraćati. Sa stajališta likvidnosti, izvori sredstava u banci mogu se podijeliti u tri skupine: sredstva koja mogu biti povučena

[12] Živko, I., Kandžija, V.: op. cit., str. 136.
[13] Živko, I., Kandžija, V.: op. cit., str. 136.

odmah, sredstva koja će biti povučena u bližoj budućnosti i sredstva za koja se pretpostavlja da neće biti povlačena iz banke.[14]

Rentabilnost se iskazuje kao odnos poslovnog rezultata, odnosno profita i uloženog kapitala. Ona je bitna za upravljanje i nadzor, a posebno za dioničare jer se iz dobiti osiguravaju dividende za dioničare. Jedan od pokazatelja rentabilnosti je rentabilnost vlastitih izvora koja predstavlja odnos dobiti poslije oporezivanja i vlastitih izvora banke. Ostvarena rentabilnost ima veliki utjecaj na alokaciju kapitala i stalno prestrukturiranje poslovanja. Za banku je isplativije koristiti tuđe izvore sve dok je kamatna stopa na depozite i zaduženja manja od bruto stope rentabilnosti ukupnih izvora, budući jače korištenje tuđih izvora donosi povećanje rentabilnosti vlastitih sredstava.[15]

Prikupljanje depozita na određenom području na neki način znači obvezu plasiranja na istom području, što je *kriterij samostalnosti*.[16] Slobodna prodaja dionica može promijeniti vlasničku strukturu. Zaštita se ostvaruje izdavanjem obveznica i dionica bez prava upravljanja, korištenjem zadržane dobiti te direktnom emisijom dionica postojećim vlasnicima, zato prilikom pribavljanja novih izvora sredstava treba voditi računa o utjecaju tih izvora na poslovanje banke.

U oblikovanju optimalne strukture izvora banka se treba orijentirati prema tržištu na kojem postoje sigurni izvori koji se mogu angažirati u svakom trenutku. Također se preporučuje upotreba izvora sa što manjim oscilacijama, kako bi takvi izvori sredstava bili prikladni za dugoročna ulaganja i da budu što jeftiniji radi veće rentabilnosti kapitala. Ovi izvori bi trebali biti takvi kako bi se očuvala vlasnička struktura i samostalnost u donošenju i provođenju poslovne politike banke.

[14] Živko, I., Kandžija, V.: op. cit., str. 136.
[15] Živko, I., Kandžija, V.: op. cit., str. 136.
[16] Živko, I., Kandžija, V.: op. cit., str. 137.

2.2. Čimbenici oblikovanja financijskog potencijala banaka

Na pojedinu kategoriju izvora sredstava djeluje različiti čimbenici, koji će biti navedeni u nastavku.

„Depoziti stanovništva ovise o primanjima stanovništva u obliku plaća, mirovina, socijalnih primanja, primanja od povremenog rada, zarade od kapitala i ostalih primanja.“[17]Mnogo je čimbenika koji utječu na odluke građana o tome u kojoj valuti će štedjeti, hoće li sredstva oročavati ili ih držati na računima po viđenju, kupovati dužničke ili vlasničke vrijednosnice, kao npr. financijski uvjeti koji se odnose na kamatne stope, stabilnost unutrašnje vrijednosti novca izražena inflacijom, zatim psihološki uvjeti koje definiraju motivi za štednju te sklonost štednji, sociološki uvjeti, politički uvjeti te ostali čimbenici.

Depoziti trgovačkih društava mogu biti transakcijski i štedni depoziti, a vode se u kunama i u stranim valutama. Razina kunskih i deviznih dugoročnih štednih depozita trgovačkih društava ovisi o reproduktivnoj sposobnosti poduzeća, a razina kratkoročnih depozita o likvidnosti poduzeća. Visina kunskih transakcijskih depozita ovisi o opsegu poslovanja trgovačkih društava te o općoj likvidnosti gospodarstva, dok visina sredstava na deviznim računima ovisi o opsegu platnog prometa koja trgovačka društva obavljaju prema inozemstvu.

Depoziti središnje i lokalne države oblikuju se uplatama stanovništva i poduzeća bez obzira jesu li to uplaćeni porezi, doprinosi, carine, i sl. kao i zaduživanjem u zemlji i u inozemstvu.

Vlastita sredstva se povećavaju dokapitalizacijom, odnosno povećanjem dioničkog kapitala banaka.

Zaduživanje banaka u inozemstvu, prikazano povećanjem *inozemne pasive*, označava priljev kapitala koji povećava financijski potencijal banaka. [18]

[17] Jurman, A. (2008.): Financijski potencijal hrvatskih banaka, obilježja i projekcija rasta; Ekonomski fakultet Rijeka, UDK 336.71 (497.5)
[18] Jurman, A. (2008.): op. cit., str. 9.

3. DEPOZITNI IZVORI SREDSTAVA

Depozitni izvori su najstariji izvori bankarskih sredstava. Još u antičkim vremenima banke su se razvijale na principu čuvanja dragocjenosti i ostalih vrijednosti te naplate odgovarajuće naknade za tu uslugu. Sa evolucijom bankarstva ide i evolucija depozitnih sredstava. Nekadašnja naknada za čuvanje vrijednosti kod banaka postala je kamata koju sada banke plaćaju depozitarima.[19] Oni predstavljaju osnovnu metodu napajanja financijskog potencijala i zadovoljavajućeg stupnja stabilnosti banke.

Depoziti su novčana sredstva kućanstava, kompanija i vlade na računima kod banaka ili kao kredit odobren na odgovarajućem računu, te predstavljaju obvezu banke prema vlasniku depozita. To znači da je banka obvezna depozite po dospijeću vratiti vlasniku uvećane za ugovorenu kamatu. Kamatne stope koje banke nude na različite vrste depozita ovise o veličini ponude, pretpostavljenoj izloženosti riziku banke, marketinškoj filozofiji i ciljevima banke.[20]

„Multiplikacija depozita predstavlja ponovno cirkuliranje kratkoročnih novčanih sredstava posredstvom bankovnog sustava određene zemlje, na način da se preuzeti polozi plasiraju u kredite koji se operacijama bezgotovinskog načina plaćanja ponovno transformiraju u depozite, posljedica čega je njihovo uvećavanje.“[21]

Razlikujemo dvije vste multiplikacije, mikrodepozitnu i makrodepozitnu. O mikrodepozitnoj multiplikaciji se radi kada u povratnom kruženju posreduje jedna banka, a o makrodepozitnoj multiplikaciji kada se ovakvo kruženje ostvaruje u okviru cjelokupnog bankarstva zemlje.

Mikrodepozitna multiplikacija se može ostvariti u banci koja u određenom trenutku raspolaže većim depozitom u pasivi od kreditiranjem angažiranih sredstava u aktivi. Jedan dio depozita banka izdvaja na ime obvezne pričuve, a preostali usmjerava u kredite. Uvjet multipliciranja depozita je povrat dijela kreditom plasiranih sredstava u banku putem bezgotovinskog načina plaćanja.

[19] Jović, S.: op. cit., str. 159.
[20] Rose, P. S., Hudgins, S. C. (2010.): Upravljanje bankama i financijske usluge, MATE d.o.o., Zagreb, str. 393.
[21] Vrsaljko, K. (1982.): Teorija i praksa domaćih i međunarodnih plaćanja, Narodne novine, Zagreb, str. 27.

Odnos depozita koji se sustavom bezgotovinskog plaćanja vrate banci i odobrenog kredita predstavlja koeficijent mikrodepozitne multiplikacije, a kreće se u rasponu od 0 do 1. Maksimalan koeficijent od 1 znači da je banka primila nove depozite u cjelokupnom iznosu odobrenog kredita.

„Makrodepozitna multiplikacija se ostvaruje na istom principu kao i mikrodepozitna, uz razliku da sustav banaka jedne zemlje u cjelini u određenom trenutku raspolaže većim depozitima u pasivi od kreditiranjem angažiranih sredstava u aktivi.“[22]

Iako upravitelji banke preferiraju nuditi samo najjeftinije depozite, preferencija javnosti je ta koja u najvećoj mjeri određuje koje vrste depozita će se stvoriti. Pokazatelj učinkovitosti uprave banke jest to jesu li deponirana sredstva prikupljena uz najmanje moguće troškove i je li dostupna dovoljna količina depozita za financiranje kredita koje banke želi odobriti.[23]

Nositelji depozita mogu biti:

1. stanovništvo (pojedinci, kućanstva) – osnovni sektor koji drži depozite kod banaka,
2. neprofitne institucije (udruženja građana, vjerske udruge, sportski klubovi),
3. država i javna poduzeća (ministarstva, tijela lokalne uprave i samouprave),
4. trgovačka društva odnosno domaća poslovna poduzeća,
5. financijske institucije, te
6. nerezidenti.

Prema vrsti i vrijednosti koja se ulaže u banku depoziti se dijele na prave i neprave depozite. *Pravi depoziti* se ubrajaju u neutralne bankarske poslove kada banka na čuvanje prima vrijednosti (nakit, zlato) te ih vraća deponentu u stanju u kakvom ih je i primila. *Nepravi depoziti* su novčani ulozi koji se polažu na račun banke, uz obvezu isplate deponentu s odgovarajućom kamatom.[24]

[22] Vrsaljko, K.: op. cit., str. 28.
[23] Rose, P. S.: op. cit., str. 387.
[24] Katunarić, A. (1988.): Principi i praksa bankovnog poslovanja. Centar za informacije i publicitet, Zagreb, str. 238.

Ovisno o izvorima depozitni se novac oblikuje kao primarni (pasivni, pokriveni) depozit, te kao sekundarni (aktivni ili nepokriveni) depozit.

Primarni depoziti nastaju:

- uplatom gotovine u korist odgovarajućeg računa sredstava kod banke ili neke druge novčane institucije,
- prijenosom ranije oblikovanog depozita s jednog računa na drugi i
- inkasom (naplatom) mjenica, čekova i sličnih vrijednosnih papira.[25]

Sekundarni depoziti se formiraju:

- odobravanjem i stavljanjem u tečaj kredita sa svrhom korištenja u platnom prometu, te
- otkupom plemenitih metala, deviza i drugih stranih sredstava plaćanja.[26]

Poduzeća i građani s kojima banka posluje najčešći su izvor primarnoj vrsti depozita. Ovakvim nastajanjem optjecajni opseg depozitnog novca se ne povećava, već se gotovina transformira u depozit ili se mijenja vlasnik depozita. Izvor sekundarnoj vrsti depozita je financijski sektor gospodarstva odnosno banke.

Egzistenciju depozitnog novca uvjetuju deponiranja i sustav bezgotovinskog plaćanja. Kao prometno i sredstvo plaćanja depozitni novac cirkulira poput gotovine, ali na imaterijalan način. Njime se pravo plaćanja s njegova dosadašnjeg imaoca prenosi na drugog stjecatelja, jednostavnim preknjiženjem u knjigama depozitara. Zahvaljujući tehnici bezgotovinskog plaćanja banke mogu plasirati veće svote kredita u promet u odnosu na deponirana sredstva i povećati ukupan iznos depozita.

Najčešća podjela depozita je podjela prema ročnosti, na osnovi koje su depoziti podijeljeni na depozite po viđenju, štedne depozite i oročene depozite. Svi navedeni depoziti mogu biti kunski ili devizni.

[25] Vrsaljko, K.: op. cit., str. 24.
[26] Vrsaljko, K.: op. cit., str. 24.

3.1. Depoziti po viđenju

Depozitima po viđenju smatraju se sva novčana sredstva položena kod banke kojima deponent može raspolagati bez ograničenja.[27] Vode se na transakcijskim računima i često se nazivaju dnevnim novcem.[28] Motiv formiranja ovih depozita su opreznosne i likvidonosne a ne kamatonosne prirode jer ova sredstva ne nose ili nose vrlo malu kamatnu stopu.

Sredstva s depozitnih računa vlasnicima moraju biti dostupna na zahtjev, što znači da ako vlasnik depozita zatraži isplatu, banka mu je dužna odmah isplatiti njegova sredstva. U bankama ih najčešće drže pojedinci, poduzeća ili država, te za njih predstavlja aktivu jer je dio njihove imovine kojom financiraju potrošnju i trgovinu, dok su za banku sastavni dio pasive.

Depoziti po viđenju imaju određene karakteristike koje ih razlikuju od drugih financijskih resursa. Najjeftiniji su izvor sredstava jer su se vlasnici depozita voljni odreći određenog iznosa kamata kako bi uvijek imali pristup likvidnim sredstvima.[29] Služe kao prometno i platežno sredstvo te predstavljaju sastavni dio novčane mase zajedno sa gotovinom.[30] Za banku održavanje ovakvih računa nosi i određene troškove kao što su isplata kamata i troškovi vođenja navedenih računa.

3.2. Štedni depoziti

Štedni depoziti predstavljaju netransakcijske depozite te tako čine primarni izvor sredstava banaka.[31] Budući da se ne mogu automatski koristiti za obavljanje plaćanja ne svrstaju se u sastav novčane mase, ali s obzirom na njihov visok stupanj likvidnosti i konvertibilnosti u novac, svrstavamo ih u kategoriju sredstava koja je bliska novcu, u "kvazi novac."[32]

[27] Katunarić, A.: op. cit., str. 181.
[28] Jović, S.: op. cit., str. 159.
[29] Mishkin, F. S., Eakins, S. G.: op. cit., str. 403.
[30] Jović, S.: op. cit., str. 168.
[31] Mishkin, F. S., Eakins, S. G.: op. cit., str. 403.
[32] Jović, S.: op. cit., str. 182.

Po svojim karakteristikama nalaze se negdje između depozita po viđenju i oročenih depozita. Zbog lakše konvertibilnosti u gotovinu bliži su transakcijskim depozitima, dok s druge strane imaju sve karakteristike netransakcijskih depozita. Osnovna namjena štednih depozita nije potošnja već štednja, i to pojedinaca (domaćinstava) i neprofitnih organizacija u prvom planu.

Osnovni su izvor sredstava, a posebno za male banke. U prošlosti su bili najčešća vrsta netransakcijskih depozita. Štedni depoziti nemaju fiksno određen rok dospijeća već se dižu prema potrebi, a obračun kamata se vrši mjesečno i bilježi u izvodu ili štednoj knjižici koja se dobije prilikom otvaranja računa.[33] Štedni depoziti su jeftini za banke zbog neizdavanja mjesečnih izvještaja deponentima te zbog niskih kamatnih stopa.

Banke mogu motivirati klijente za otvaranje štednih depozita:

- premijskom štednjom,
- zlatnom štednjom,
- rentnom štednjom,
- štednjom za školovanje.[34]

Premijska štednja je polaganje depozita u određenim obrocima. To je štednja u ratama s ciljem da se poslije ugovorenog roka prikupe određena sredstva koja se upotrebljavaju u određene svrhe. To je oročena štednja na period od 1 do 5 godina. Korisnik određuje rok i ima obavezu da mjesečno ulaže određeni iznos. Ukoliko zakasni period se produžava.

Zlatni štedni račun je prisutan u zemljama visoke inflacije, zbog nedovoljne ponude novčanih sredstava od strane građana na oročenu štednju i nedovoljne razine stimulativnosti kamatnih stopa.

Rentna štednja predstavlja jednokratno ili višekratno polaganje i oročavanje depozita radi isplate rente. Renta je novčani iznos koji obuhvaća glavnicu i obračunatu kamatnu stopu. Rentni depozit se namjenski oročava, a isplata se ne vezuje za određenu namjenu.

Štednja za školovanje postaje aktualna s nastankom privatnih škola i fakulteta.

[33] Mishkin, F. S., Eakins, S. G.: op. cit., str. 403.
[34] Hadžić, M. (2013.): Bankarstvo, Univerzitet Singidunum, Beograd, str. 159.

3.3. Oročeni depoziti

Depozitima oročenima na određeno vrijeme smatraju se novčana sredstva deponirana kod banke koja se mogu koristiti samo za namjene i pod uvjetima koji su utvrđeni u aktu o deponiranju novčanih sredstava.[35] Oročeni depoziti obično imaju klauzulnu kamatnu stopu, fiksni rok dospijeća, a ovisno o dogovoru banke i deponenta mogu biti bilo koje veličine, dospijeća i prinosa.[36] Moraju sadržavati minimalni rok dospijeća od sedam dana i ne mogu se podići prije toga. Oročeni depoziti nisu depozitni novac, a da bi to postali potrebno ih je ili pravovaljanim otkazom transformirati u depozite po viđenju ili oni takvi postaju nakon isteka određenog roka.[37]

Prema mogućnosti raspolaganja u odnosu na vrijeme, oročeni depoziti se dijele na:

- depozite na neodređeno vrijeme uz otkazni rok, i
- depozite na određeno vrijeme.[38]

S prvom vrstom depozita moguće je raspolagati tek istekom ugovorenog roka računajući od dana kada je deponent pismeno otkazao banci depozitaru depozit. Drugu vrstu oročenog depozita deponent može koristiti istekom vremena ugovorenog prigodom deponiranja.

Prema namjeni korištenja oročeni depoziti se dijele u one:

- s namjenom, i
- bez namjene.[39]

Ako deponent uvjetuje da banka-depozitar primljeni depozit koristi plasirajući ga samo za utanačene svrhe, riječ je o *namjenskom depozitu*. Kada depozitar u korištenju primljenog depozita nije vezan nikakvom klauzulom namjene, radi se o *depozitu bez namjene*.

Namjenskim oročavanjem depozita, banka ima pravo naplate svojih dospjelih nenamirenih potraživanja, bez traženja suglasnosti vlasnika namjenski oročenog depozita prije svih trećih. U slučaju naplate dospjelih potraživanja banka se naplaćuje prijebojem iz sredstava depozita i

[35] Katunarić, A.: op. cit., str. 181.
[36] Rose, P. S.: op. cit., str. 126.
[37] Vrsaljko, K.: op. cit., str. 23.
[38] Vrsaljko, K.: op. cit., str. 22.
[39] Vrsaljko, K.: op. cit., str. 23.

kamata, a za naplatu može i prijevremeno raskinuti ugovor po kojem je depozit oročen. Deponent ne može raspolagati depozitom iako je istekao rok oročenja depozita ili je ugovor raskinut sve dok nisu podmirena sva potraživanja banci.

„Nenamjenski oročeni depoziti mogu se ugovoriti s rokom oročenja na određeni vremenski rok, s automatskim obnavljanjem ugovora po isteku oročenja ili bez automatskog obnavljanja ugovora.“[40] Ukoliko je ugovoreno automatsko obnavljanje ugovora, po isteku roka oročenja ugovor se obnavlja na isti rok oročenja (prvotno ugovoreni rok oročenja). Novi rok oročenja počinje teći na dan isteka roka prvotno ugovorenog oročenja. Automatsko obnavljanje ugovora se ne provodi po isteku oročenja u slučajevima ovrhe na novčanim sredstvima klijenta ili po odlukama nadležnih tijela. Ako nije ugovoreno automatsko obnavljanje ugovora, banka novčana sredstva po isteku oročenja prenosi deponentu na njegov račun za dospijeće depozita otvoren u banci.

Deponent ima pravo raskinuti ugovor o oročenom depozitu i prije isteka ugovorenog roka oročenja. Kod raskida ugovora banka obračunava kamatnu stopu važeću za razdoblje najdužeg postignutog [jednog] roka, a za preostalo razdoblje do dana raskida ugovora obračunava se kamatna stopa po viđenju.[41]

Kamatna stopa na depozite oročene na kraće razdoblje je niža u odnosu na onu za dulje razdoblje, te se proporcionalno povećava što je razdoblje dulje.[42] Visina kamatne stope ovisi o konkurenciji s kojom se banka suočava, potražnji za bankovnim uslugama te stopi inflacije.[43] Banka nastoji produljiti ročnost što je više moguće jer se radi o sigurnim i kvalitetnim sredstvima kojima osigurava vlastitu likvidnost na određeno razdoblje.

[40] www.splitskabanka.hr (20.03.2016.)
[41] www.kbz.hr (20.03.2016.)
[42] Jović, S.: op. cit., str. 174.
[43] Rose, P. S.: op. cit., str. 110.

4. NEDEPOZITNI IZVORI SREDSTAVA

Iako depoziti predstavljaju najveći izvor sredstava banke, upravo nedepozitna sredstva, koja ćemo u nastavku pobliže pojasniti, predstavljaju sve značajniju alternativu depozitima. Nedepozitni izvori sredstava su dopunski resursi banaka, neophodni za popunjavanje financijskog potencijala.[44] Udio nedepozitnih izvora sredstava u odnosu na depozitne u stalnom je porastu. Zaduživanje na tržištu novca se može dogovoriti u roku nekoliko minuta i sredstva se odmah prebacuju banci kojoj su potrebna. Također, većina nedepozitnih sredstava ne zahtjeva držanje rezervi, što smanjuje troškove takvog načina financiranja. Nedostatak ovih izvora financiranja je taj što su im kamatne stope promjenjive.[45]

U kojoj mjeri će banka biti oslonjena na nedepozitne izvore ovisi o njenoj integriranosti na depozitnom tržištu te spremnosti da prihvati rizik povećanja zaduženosti. Manje banke su manje sklone nedepozitnim pozajmicama na financijskom tržištu jer zbog slabijeg rejtinga i manje kreditne sposobnosti trpe veće kamatne stope pri pozajmicama. Za razliku od njih, veće banke više koriste nedepozitne izvore sredstava, zbog mogućnosti jeftinijeg pribavljanja sredstava na novčanom tržištu, veće kreditne sposobnosti i mogućnosti da lakše pokriva povećani rizik.[46]

Na odluku banke o osiguranju dodatnih nedepozitnih izvora sredstava utječu slijedeći faktori:

- potražnja kredita od banaka od strane nebankarskih gospodarskih subjekata,
- odnosa kamatnih stopa na financijskom tržištu i mogućnosti prihvaćanja povećanja troškova kreditiranja,
- povećanog rizika zaduživanja na financijskom tržištu,
- već formiranih odnosa depozitnih i nedepozitnih sredstava,
- dinamike priliva i odliva u bilancu banke,
- opće gospodarske situacije i očekivanja privrednih tokova u narednom periodu,
- osnovni sadržaj monetarno – kreditne politike.[47]

[44] Jović, S.: op. cit., str. 207.
[45] Rose, P. S.: op. cit., str. 126.
[46] Jović, S.: op. cit., str. 288.
[47] Hadžić, M.: op. cit., str. 169.

Nedepozitni izvori formiraju se od: kreditnih izvora, vrijednosnih papira i kapitala. Kreditni izvori sastoje se od kredita središnje banke, kredita između poslovnih banaka i kredita kod ostalih financijskih organizacija. Sredstva prikupljena izdavanjem različitih vrsta vrijednosnih papira mogu biti kratkoročna i dugoročna. Kratkoročna sredstva se prikupljaju izdavanjem blagajničkih zapisa, certifikata o depozitu, a dugoročna izdavanjem dionica ili obveznica, dugoročnih certifikata o depozitu.[48] Kapital predstavlja trajno uložena sredstva na računu banke.

4.1. Zaduživanje kod drugih institucija

Zaduživanje kod drugih institucija obuhvaća zaduživanje kod središnje banke, domaćih i stranih poslovnih banaka, te zaduživanje kod drugih institucionalnih sektora. Izvori do kojih banka dolazi zaduživanjem kod drugih banaka čine posebno mjesto kod nedepozitnih izvora sredstava. Ovim zaduživanjem banka dolazi do novčanog kapitala koji joj je potreban za obavljanje kreditnih poslova. Ovu vrstu sredstava bankama odobrava središnja banka ili neka druga banka.[49]

Međubankarski krediti posljedica su sljedećih faktora:

- zajedničkog financiranja određenih poslova,
- usmjeravanja sredstava gospodarskih subjekata ili pravne osobe jedne banke prema drugoj banci radi kreditiranja određene djelatnosti,
- davanja privremeno slobodnih sredstava od strane jedne drugoj banci koja je ušla u zonu nelikvidnosti,
- korištenja dobivenih sredstava u cilju plasmana drugim bankama preko tržišta novca i kratkoročnih vrijednosnih papira,
- namjenskog kreditiranja određene banke od strane druge banke, da bi se omogućilo pokriće dospjelih obveza prema klijentima banaka pružatelja kredita.[50]

[48] Živko, I., Kandžija, V.: op. cit., str. 154.
[49] Katunarić, A.: op. cit., str. 241.
[50] Hadžić, M.: op. cit., str. 171.

Prilikom odobravanja kredita banka se vodi načelom likvidnosti, kao i načelom racionalnog korištenja vlastitih sredstava. Plasirajući slobodna novčana sredstva drugim bankama banka kreditor mora voditi računa o sljedećim faktorima: visini raspoloživih sredstava za plasman, dinamici priliva i odliva sredstava u bilanci banke te sigurnosti plasmana i povrata.[51]

Osnovne karakteristike međubankarskog zaduživanja jesu:

- Reeskont – pasivni bankovni posao kojim banka eskontira mjenice iz vlastitog portfelja kod središnje ili druge banke. Reeskontom mjeničnog portfelja kod druge banke, banka pretvara jedan aktivni posao, eskontni kredit u pasivni i prodaje drugoj banci mjenice koje je prethodno sama kupila odobravanjem eskontnog kredita. Ovim poslom banka povećava svoje dugovanje uz istovremeno osiguranje novčanih sredstava potrebnih za njeno daljnje kreditiranje i održavanje likvidnosti. Reeskont je izrazita kratkoročna bankovna operacija i redovito se mogu eskontirati samo mjenice čije dospijeće nije dulje od tri mjeseca od dana reeskonta.
- Relombard – oblik zaduživanja u okviru kojeg se kod središnje banke ili neke druge banke lombardiraju već lombardirani vrijednosni papiri na koje je banka već odobrila lombardni kredit. Posao relombarda je čest kod banaka koje trguju s vrijednosnim papirima i posluju na burzi. Kod lombarda i relombarda osnovica za odobravanje kredita je cijena vrijednosnog papira na efektnoj burzi. Od burzovne vrijednosti založenih vrijednosnih papira banka odobrava određeni postotak, najčešće oko 75 posto na ime lombardnog kredita. Zbog čestih oscilacija u cijenama vrijednosnih papira rokovi lombardnih kredita, a isto tako i relombarda su vrlo kratki i kreću se od nekoliko dana do 15 dana.
- Ostali međubankarski krediti – pored navedenih vrsta najčešćih kratkoročnih međusobnih zaduživanja, postoje još i posebni krediti koje jedna banka odobrava drugoj. Ovakvi kreditni odnosi najčešće dolaze između banaka koje međusobno surađuju u slučaju kada jedna banka odobrava drugoj određena sredstva zbog rentabilnijeg ulaganja ili zbog likvidnijeg odvijanja poslova koje obavlja druga banka.[52]

[51] Hadžić, M.: op. cit., str. 171.
[52] Katunarić, A.: op. cit., str. 242.

4.2. Oblikovanje vlastitog kapitala

Kapital banke predstavlja najstabilniji dio financijskog potencijala banke. *Kapital* banke je oblik nedopozitnih izvora sredstava koji je trajno uložen u banku, za razliku od drugih depozitnih i nedepozitnih izvora, kao neophodan uvjet za osnivanje banke i uspješno poslovanje.[53]

Pod kapitalom se najčešće podrazumijeva temeljni kapital poduzeća, u ovom slučaju banke. Vlasnički kapital apsorbira gubitke od bezvrijednih kredita, loših investicija u vrijednosnice, te od pogrešne procjene menadžmenta. On stvara zadnju obranu od rizika u bankarstvu, što znači da banka može nastaviti s poslovanjem sve dok se njeni problemi ne isprave, a gubici ne ponište. Ako su gubici jači od svih obrana, pa i kapitala banke, banka će biti primorana zatvoriti vrata.[54] Što je veći rizik od propasti to bi se banka trebala osiguravati posjedovanjem većeg iznosa kapitala.

Banka se suočava s dva kapitalna zahtjeva, jedan od strane bankovnih regulatornih tijela, a drugi od strane investitora. Previše vlasničkog kapitala smanjuje učinak poluge posuđivanja sredstava i njihovog profitabilnog investiranja, dajući banci manji potencijal za ostvarivanje zarade i smanjujući cijenu dionica jer investitori očekuju manju zaradu banke u budućnosti. Premalo vlasničkog kapitala u odnosu na izloženost banke rizicima između investitora može stvoriti sliku da će zarada banke postati sve nestabilnija i da su njezini najveći deponenti u opasnosti da izgube svoja sredstva. Cijena dionica imat će tendenciju pada a deponenti i ostali kreditori će tražiti veću dobit od posuđivanja svojih sredstava.[55]

Kapital ima tri osnovne funkcije:

1. zaštita deponenata,
2. pokrivanje neočekivanih gubitaka,
3. regulativna funkcija.[56]

[53] Dušanić J. (2003.): Poslovno bankarstvo, Consecco institut, Srpsko Sarajevo – Beograd, str. 98.
[54] Rose, P. S.: op. cit., str. 475.
[55] Rose, P. S.: op. cit., str. 500.
[56] Jović, S.: op. cit., str. 220.

Zaštita deponenata se temelji na osiguranju solventnosti i operativnosti banke. U kriznim situacijama predstavlja garanciju da će u slučaju gašenja banke svi deponenti dobiti svoja sredstva.
Pokrivanje neočekivanih gubitaka se koristi kako bi banka mogla obavljati tekuće aktivnosti do momenta potpunog ozdravljenja njenog poslovnog sustava.
Regulativna funkcija se odnosi na institucionalno definiranje minimalnih standarda za osnivanje ili određivanje statusa financijskih organizacija.

Najznačajnije vrste bankovnog kapitala su:

- sredstva ostvarena emisijom običnih dionica,
- sredstva ostvarena emisijom povlaštenih dionica,
- višak,
- zadržana dobit,
- kapitalne rezerve.[57]

Sredstva ostvarena emisijom običnih dionica - mjerena nominalnom vrijednošću običnih izdanih vlasničkih dionica koje isplaćuju promjenjivi povrat.[58] Obične dionice daju dioničaru ista prava tj. pravo učešća u rad skupštine, pravo glasa na skupštini, pravo pristupa pravnim aktima i drugim dokumentima, pravo na isplatu dividende te pravo učešća u raspodjeli likvidacijskog viška po likvidaciji. Obične dionice se ne mogu pretvoriti u povlaštene ili druge vrijednosne papire.[59] One također nose rezidualno potraživanje prema ostvarenim zaradama, odnosno dobiti dioničkog društva. To znači da nakon što se iz ostvarene dobiti namire svi njezini korisnici ostatak dobiti u cijelosti pripada vlasnicima običnih dionica. Taj se ostatak može zadržati u dioničkom društvu, u obliku zadržanih zarada ili podijeliti dioničarima kroz dividende. Ako se ne izglasa isplata dividendi dioničari će umjesto dividendi uživati povećanje vrijednosti svojih dionica jer investiranjem zadržanih zarada uvećati će se vrijednost društva i njihovih dionica.[60] Ako se dioničko društvo likvidira vlasnicima običnih dionica pripast će preostatak likvidacijske mase prikupljen prodajom njegove imovine nakon što se namire svi troškovi likvidacije i sva potraživanja vjerovnika.[61]

[57] Rose, P. S.: op. cit., str. 475.
[58] Rose, P. S.: op. cit., str. 475.
[59] Hadžić, M.: op. cit., str. 121.
[60] Orsag, S. (2011.): Vrijednosni papiri: investicije i instrumenti financiranja, Revicon, Sarajevo, str. 578.
[61] Orsag, S.: op. cit., str. 579.

Sredstva ostvarena emisijom povlaštenih dionica - mjerena nominalnom vrijednošću svih izdanih dionica koje obećavaju isplatu fiksne stope povrata (stopa dividende).[62] Povlaštena dionica je hibridan vrijednosni papir koji kombinira obilježja obične dionice i obveznice. Slična je običnoj dionici jer predstavlja vlasnički udio u poduzeću izdavatelja, a kao i obveznica uključuje fiksnu periodičnu dividendu. Povlašteni dioničari obično nemaju pravo glasa.[63] Vlasnici povlaštenih dionica imaju povlaštena prava u odnosu na imatelje običnih dionica kod raspodjele dobiti i likvidacijske mase, ali i podređeni položaj u odnosu na vlasnike obveznica.[64] Povlaštene dionice često nose pravo prvokupa dionica nove emisije da bi se postojeći dioničari zaštitili od rizika razvodnjavanja kapitala. Međutim, pravo prvokupa se smatra spornim jer ograničava slobodnu trgovinu dionicama stavljajući postojeće vlasnike u povlašten položaj. Moderne burze ne dopuštaju pravo prvokupa izdavateljima čije su dionice uvrštene u službene kotacije.[65]

Višak - predstavlja prekoračenje iznosa iznad nominalne vrijednosti svake dionice uplaćene od strane dioničara banke.[66]

Zadržana dobit - predstavlja neto zaradu banke koja se zadržava u poslovanju umjesto da se isplati kao dividenda.[67]

Kapitalne rezerve - predstavljaju sredstva odvojena na stranu za nepredviđene slučajeve kao što su zakonske akcije protiv banke, osiguranje rezervi za dividende za koje se očekuje da će biti isplaćene, ali još nisu objavljene, te sredstva namijenjena otkupu dionica ili dugovanja u budućnosti.[68]

Kada odlučuje o iznosu kapitala banka mora imati u vidu da on sprječava eventualni stečaj, da iznos kapitala utječe na prihod vlasnika, te da postoje zakonski propisi koji reguliraju način tvorbe i minimalni iznos kapitala.[69]

---

[62] Rose, P. S.: op. cit., str. 475.
[63] Saunders, A., Cornett, M. M. (2006.): Financijska tržišta i institucije, Masmedia, Zagreb, str. 224.
[64] Orsag, S.: op. cit., str. 655.
[65] Klačmer, M., Cingula, M. (2003.): Financijske institucije i tržište kapitala, TIVA, Fakultet organizacije i informatike, Varaždin, str. 142.
[66] Rose, P. S.: op. cit., str. 475.
[67] Rose, P. S.: op. cit., str. 475.
[68] Rose, P. S.: op. cit., str. 475.
[69] Mishkin, F. S., Eakins, S. G.: op. cit., str. 413.

Prilikom određivanja visine bankovnog kapitala, uprava odlučuje u kojoj je mjeri voljna zamijeniti sigurnost koja dolazi s većim kapitalom, za niži prinos koji također dolazi s povećanjem kapitala. Što je kapital banke veći, to je zarada po kapitalu manja. Kapital banke prednost je za vlasnike jer njihovo ulaganje čini sigurnijim.[70]

Banke su prisiljene prikupljati veće količine kapitala da bi osigurale svoj rast i smanjile rizike deponentima. Porast kapitala zahtijevaju inflacija, nestabilna ekonomija, državna ograničenja u posuđivanju, rast operativnih troškova. Inflacija povećava aktivu i obveze banke te smanjuje kapital. Nestabilna ekonomija dovodi do rizičnijeg toka prihoda banke. Državna ograničenja zahtijevaju porast kapitala kako bi bili u stanju ispuniti potrebe za kreditima. Operativni troškovi, posebno troškovi zemlje, opreme, osoblja imaju tendenciju smanjivanja zarade banaka.[71]

Nove banke obično imaju veći udio kapitala u pasivi jer još nisu prepoznate od strane potencijalnih klijenata te treba vremena prije nego što steknu pasivu iz ostalih izvora. Razvijene banke imaju stabilne izvore sredstava te se s vremenom smanjuje udio kapitala u pasivi banke.[72]

Najmanje banke trebaju držati veće omjere kapitala u odnosu na aktivu jer imaju tendenciju biti manje kvalitetno diversificirane te su suočene s većim rizikom ne ispunjavanja obveza.[73] Lakši pristup tržištima kapitala i kupljenim sredstvima daje prednost velikim bankama da posluju s nižim iznosima dioničkog kapitala.

S aspekta sigurnosti za vjerovnike je bitnije da je kapital veći, dok se vlasnicima javlja problem implicitnih troškova neiskorištenog kapitala. U ukupnoj pasivi udio kapitala i rezervi je relativno mali. Uobičajeno je da kapital banke čini 5-10% ukupnih izvora sredstava.[74]

Temeljni kapital neke banke jesu financijska sredstva koja u tu banku kod osnivanja ulažu njeni vlasnici. Temeljni kapital banke u Republici Hrvatskoj iznosi najmanje 40 milijun kuna.

[70] Mishkin, F. S., Eakins, S. G.: op. cit., str. 415.
[71] Rose, P. S.: op. cit., str. 497.
[72] Gregurek, M., Vidaković, N.: op. cit., str. 413.
[73] Rose, P. S.: op. cit., str. 477.
[74] Gregurek, M., Vidaković, N.: op. cit., str. 412.

Ukupan iznos temeljnog kapitala koji se odnosi na povlaštene dionice ne smije prijeći jednu četvrtinu iznosa temeljnog kapitala banke.[75]

Dionice banke moraju glasiti na ime i u cijelosti moraju biti uplaćene u novcu prije upisa osnivanja ili upisa povećanja temeljnog kapitala u sudski registar, a izdaju se u nematerijaliziranom obliku. Banka ne može stjecati vlastite dionice, osim ako su ih dioničari ponudili u sekundarnoj prodaji dionica, a prodajom tih dionica drugim osobama bi se nanijela šteta dioničarima banke.[76] Vlasnik kapitala u banci kao dioničkom društvu je banka, a dioničari su vlasnici dionica banke.

Regulator nameće uvjete koje kapital, vlasnici ili uplaćena sredstva u kapital moraju ispunjavati. Neki od tih uvjeta su:

- dionički kapital banke bezuvjetno je nepovratan,
- dionice koje kotiraju na burzi za vrijeme poslovanja banke u cijelosti stoje na raspolaganju za pokriće gubitaka banke,
- u slučaju stečaja, tj. likvidacije banke, dionički kapital u cijelosti i bez ograničenja stoji na raspolaganju za podmirenje gubitaka banke nakon što su podmirene obveze prema svim drugim vjerovnicima banke.[77]

Regulatorni kapital ima funkciju osiguranja sigurnog i stabilnog poslovanja, odnosno ispunjenja obveza prema svim vjerovnicima kreditne institucije. Izračun regulatornog kapitala propisan je Uredbom (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća.

Regulatorni kapital sastoji se od:

1. Osnovnog kapitala
    a. Redovnog osnovnog kapitala
    b. Dodatnog osnovnog kapitala
2. Dopunskog kapitala[78]

[75] Filipović, I. (2014.): Računovodstvo financijskih institucija, skripta, Ekonomski fakultet, Split, str. 8.
[76] Hadžić, M.: op. cit., str. 116.
[77] Gregurek, M., Vidaković, N.: op. cit., str. 420.
[78] Filipović, I.: op. cit., str. 174.

Redovni osnovni kapital institucije sastoji se od instrumenata kapitala, računa premija na dionice, akumulirane ostale sveobuhvatne dobiti, ostalih rezervi, zadržane dobiti i rezervi za opće bankovne rizike.
Dodatni osnovni kapital sastoji se od instrumenata kapitala i računa premija na dionice koji se odnose na instrumente kapitala.
Dopunski kapital sastoji se od instrumenata kapitala, podređenih kredita te računa premija na dionice koji se odnose na instrumente kapitala.

„Stopa redovnog osnovnog kapitala je omjer redovnog osnovnog kapitala institucije i ukupnog iznosa izloženosti riziku izražena u postotku. Stopa osnovnog kapitala je omjer osnovnog kapitala institucije i ukupnog iznosa izloženosti riziku izražena u postotku. Stopa ukupnog kapitala je omjer regulatornog kapitala institucije i ukupnog iznosa izloženosti riziku izražena u postotku."[79]

Kreditna institucija je dužna prema članaku 92. Stavak 1 Uredbe (EU) br. 575/2013 primjenjivati na način da ona u svakom trenutku ispunjava stopu redovnoga osnovnoga kapitala od 4,5%, stopu osnovnoga kapitala od 6%, a stopu ukupnog kapitala od 8%.[80]

Postoje dva načina prikupljanja kapitalnih fondova: interni i eksterni. *Interni izvori* formiranja potječu iz ostvarenih prihoda, umanjenih za plaćene dividende osnivačima (dioničarima).[81] Interno prikupljanje kapitala ima prednosti jer nije ovisno o otvorenom tržištu, jeftinije je za prikupljanje te ne prijeti postojećim dioničarima smanjivanjem kontrole. Nedostatak internog kapitala jest to što je u potpunosti oporeziv i što na njega u velikoj mjeri utječu promjenjive kamatne stope i ekonomski uvjeti koje management ne može kontrolirati.
Dugi niz godina glavni izvor kapitala su bili zadržani profiti umjesto da su bili isplaćivani dioničarima.[82] Danas svaka banka mora voditi politiku dividendi. Treba odrediti optimalnu količinu zadržavanja profita i isplate dioničarima u cilju zadržavanja vrijednosti svoje dionice.

Eksterni izvori uključuju sve oblike tržišno privučenog kapitala u banke.[83] Eksterno prikupljanje kapitala je raznovrsnije, ali i rizičnije.

[79] Eur-lex.europa.eu (20.01.2016.)
[80] www.hnb.hr (20.01.2016.)
[81] Jović, S.: op. cit., str. 225.
[82] Rose, P. S.: op. cit., str. 501.
[83] Jović, S.: op. cit., str. 225.

Metode eksternog prikupljanja kapitala su:

- prodaja običnih dionica,
- prodaja povlaštenih dionica,
- izdavanje kapitalnih zadužnica,
- prodaja imovine i iznajmljivanje objekata,
- zamjena dionica za zadužnice.[84]

Prodaja običnih dionica najskuplji je način eksternog prikupljanja kapitala zbog troškova prodaje dionica i većeg rizika za zaradu, s kojim se suočavaju dioničari banke. Ako dioničari ne mogu apsorbirati sve nove dionice, izdavanje novih dionica može razvodniti kontrolu nad bankom. Izdavanje dionica smanjuje razinu poluge koju banka može upotrijebiti.[85]

Prodaja povlaštenih dionica također je među najskupljim izvorima bankovnog kapitala. Nakon što se izdaju povlaštene dionice dividende za obične dioničare mogu biti manje. Međutim, one imaju prednost pred dugovanjima zbog veće fleksibilnosti i u obliku novo izdanih povlaštenih dionica koje daje banci budući kapacitet posuđivanja.[86]

Prednost *drugorazrednih zaduženja* je stvaranje veće financijske poluge za poticanje EPS-a (zarade po dionici) ako se od posuđenih sredstava može zaraditi više nego što su njihovi troškovi. Također, kamate plaćene na zadužnice mogu se odbiti od poreza, ali dugovanja povećavaju rizik od propasti i mogu otežati prodaju dionica u budućnosti.[87]

Banke mogu *prodati* svoje *uredske prostorije* te ih ponovno unajmiti od novih vlasnika. Ovakva transakcija obično stvara značajan priljev gotovine i povećava kapital. Mnoge banke realiziraju *swapove dionica za dugovanja*.[88]

Prilikom odabira kapitalnih izvora banke moraju u obzir uzeti relativne troškove i rizike svakog izvora kapitalnog financiranja, ukupnu izloženost banke riziku te utjecaj na povrat sredstava dioničarima.

[84] Rose, P. S.: op. cit., str. 503.
[85] Rose, P. S.: op. cit., str. 504.
[86] Rose, P. S.: op. cit., str. 504.
[87] Rose, P. S.: op. cit., str. 504.
[88] Rose, P. S.: op. cit., str. 504.

U skladu sa odlukama redovne skupštine banka može odobriti isplatu dividende jednom godišnje. „*Dividende* označavaju dio dobiti koji se isplaćuje dioničarima i on je njihov tekući dohodak od ulaganja. Nakon usvajanja financijskog izvještaja za prethodnu godinu dobit te godine se raspoređuje na: pokriće gubitaka iz ranijih godina, za dividende, za zakonske i za statutarne rezerve i druge rezerve.“[89]

„S obzirom na isplatu dividenda povlaštene dionice se dijele na kumulativne i nekumulativne dionice. Kod kumulativnih dionica dividenda je zajamčena, a ako ne dođe do isplate dividende ona se akumulira i prenosi u sljedeću godinu ili sljedeće razdoblje isplate.“[90] Investitori se odlučuju na kupnju dionica zbog očekivane isplate dividendi te kapitalnog dobitka, odnosno očekivanog porasta tržišne vrijednosti dionica.[91]

Banka može povećati dionički kapital:

- izdavanjem dionica narednih emisija,
- odlukom skupštine da se neraspoređena dobit koristi za povećanje kapitala,
- konverzijom duga u dionice banke.

Smanjenje dioničkog kapitala nastaje:

- ako je banka povukla i poništila svoje dionice,
- ako su dionice banke amortizirane u slučaju nestanka ili uništenja,
- ako je pokriće gubitaka po godišnjem računu vršila na teret dioničkog kapitala.[92]

4.3. Dužnički vrijednosni papiri

„Dužnički vrijednosni papiri prenosivi su financijski instrumenti koji dokazuju postojanje dužničke obveze izdavatelja prema ulagateljima te ulagateljima nose prinos u obliku kamata ili diskonta. Dužničkim vrijednosnim papirima smatraju se obveznice, trezorski i blagajnički zapisi, komercijalni zapisi, certifikati o depozitu, potvrde o deponiranim dužničkim vrijednosnim papirima i sl.“[93]

[89] Hadžić, M.: op. cit., str. 121.
[90] Gregurek, M., Vidaković, N.: op. cit., str. 424.
[91] Klačmer, M., Cingula, M.: op.cit., str. 141.
[92] Hadžić, M.: op. cit., str. 142.
[93] www.propisi.hr (20.9.2015.)

Blagajnički zapis je kratkoročni vrijednosni papir koji sadrži određeni iznos, rok dospijeća i kamatnu stopu. Njime se banka obvezuje da će u ugovorenom roku isplatiti upisniku zapisa u njemu označen iznos zajedno s ugovorenim kamatama. Može glasiti na ime ili na donositelja, a iznos zapisa utvrđuje sam upisnik zapisa.[94] Glavne karakteristike su mu sigurnost i umjereni prihod, a smatra se "nerizičnim" instrumentom. Izdaje se uz diskont, tako da se nominalna vrijednost umanjuje za iznos pripadajućih kamata. Uobičajeno mu je dospijeće od 35 do 182 dana.[95]

Certifikat o depozitu (CD) je prenosivi vrijednosni papir kojim banke pribavljaju kratkoročna novčana sredstva s rokom od nekoliko tjedana ili dugoročna s rokovima od više godina. Certifikate o depozitu banke "prodaju" emitirajući njihova izdanja u velikim iznosima ili ih izdaju na temelju depozita.[96] Rok dospijeća mu je od 30 dana do 3 mj s fiksnim prinosom, ili s rokom od 6-12 mj i s varijabilnom kamatnom stopom.[97] Tražen su instrument financijskog tržišta, zbog povjerenja u dužnike – banke emitente.

Ako su potencijalni kupci fizičke osobe izdaju se u manjim iznosima, a u većim iznosima ako su namijenjeni prodaji pravnim osobama. Kupovina certifikata o depozitu ima prednost pred oročavanjem sredstava kod banaka jer se s njima može trgovati i prije dospijeća. Naime, oročeni depoziti ugovorom su vezani do isteka roka oročavanja i vlasnik ne može raspolagati sredstvima prije dospijeća, a u mnogima bankama eventualni prijevremeni otkaz ugovora ima za posljedicu obračun kamate po stopama koje se primjenjuju na uloge po viđenju, a one su minimalne, ili plaćanje naknade banci radi raskida ugovora o oročenom depozitu.

Obveznica je dužnički vrijednosni papir koji banku izdavatelja obvezuje na povrat pozajmljenih sredstava u određenom roku s određenom kamatom, koja se isplaćuje periodično ili se pribraja glavnici i isplaćuje o dospijeću. U većini slučajeva obveznice se izdaju na razdoblje od 5 do 10 godina i time stječe karakter dugoročnog vrijednosnog papira. Može glasiti na ime ili na donositelja. To je pisani dokument koji nalaže emitentu obveznice da plati njezinu imatelju određeni iznos novca naznačen na obveznici i ugovorene kamate, na samo jedan budući datum ili na niz budućih datuma.

[94] Katunarić, A.: op. cit., str. 243.
[95] www.limun.hr (30.09.2015.)
[96] www.limun.hr (25.09.2015.)
[97] Živko, I., Kandžija, V.: op. cit., str. 224.

U prvom slučaju radi se o obveznici bez kupona (jednokratno isplativoj obveznici), dok je u drugom slučaju riječ o obveznici s kuponima (višekratno isplativoj obveznici). Obveznica bez kupona je ona kojom se emitent obvezuje da će izvršiti samo jednu isplatu na određeni budući datum i ta isplata jednaka je nominalnoj vrijednosti obveznice. Prednost za emitenta je što nema godišnjih isplata, ali kada obveznica dospije, u slučaju nedostatka novčanih sredstava, emitent može doći u stanje insolventnosti i nelikvidnosti. Ako se prodaju prije dospijeća, prodaju se uz duboki diskont. Ako je riječ o obveznici s kuponima, emitent se obvezuje isplaćivati kamate ugovorenim (polugodišnjim ili godišnjim) iznosima dok se glavnica podmiruje na dan dospijeća.

Umjesto fiksne kamatne stope u toku trajanja dužničkog instrumenta, kamatna stopa može fluktuirati s tekućom tržišnom kamatnom stopom, pa se takve obveznice nazivaju obveznice s fluktuirajućim prinosom.[98] Postoje i tzv. obveznice sa serijskim dospijećem, kod kojih se i glavnica i kamate plaćaju u periodičnim iznosima. Najčešća vrsta obveznice je obveznica s fiksnim prinosom, koju označava kuponska stopa.

[98] www.limun.hr (30.09.2015.)

5. ANALIZA VELIČINE I STRUKTURE DEPOZITA U BANKOVNOM SUSTAVU REPUBLIKE HRVATSKE

Ukupne obveze su na kraju 2014. iznosile 339,9 mlrd. kuna, što je smanjenje za 2,4 mlrd. kuna (0,7%) u odnosu na kraj 2013. U strukturi pasive banaka u Republici Hrvatskoj (Tablica 2.) primjetan je konstantni rast depozita na transakcijskim računima u razdoblju od 2012. do 2014. U promatranom razdoblju ova vrsta depozita bilježi porast sa 47 na preko 67 mil. kuna, a u 2014. porast od 24,5%. Zbog pada kamatnih stopa banaka na depozite te uvođenja poreza na dohodak od kamata, stanovništo postaje sklonije držati likvidnu imovinu na transakcijskim računima.

Porast štednih depozita se kretao oko 2,6% krajem 2013., dok u 2014. bilježe pad od 17%. Što se tiče udjela u ukupnim depozitima banaka, štedni depoziti se kreću oko 4% udjela. Oročeni depoziti su najznačajniji segment depozita sa oko 50% udjela u ukupnom iznosu depozita, te čine temelj poslovanja banaka na domaćem bankarskom tržištu. Također, bilježe konstantni pad u promatranom razdoblju, za 6,3 mlrd kn ili 3%.

Nakon depozita, prema visini udjela slijedi stavka ostali krediti (5,6%) koja u promatranom razdoblju ima tendenciju smanjenja nominalnog iznosa, kao i udjela u ukupnoj pasivi bilance banaka. Krediti od ostalih financijskih institucija u 2014. godini iznosili su 14,6 mlrd. kuna, što čini udio od 3,7% u ukupnoj pasivi. Ova stavka također bilježi trend pada nominalne vrijednosti i udjela.[99]

Na kraju 2014. ukupni depoziti su iznosili 286,1 mlrd. kuna, što je porast od 3,3 mlrd. kuna (1,2%) u odnosu na 2013. Do povećanja je došlo zbog porasta depozita domaćih sektora, dok su se depoziti nerezidenata smanjili za 6,5%. Od 2008. na ovamo usporilo se povećanje depozita na godišnjoj razini. Stopa porasta depozita ostvarena u 2014. bila je najslabija u posljednjih 17 godina.

[99] www.hnb.hr (20.09.2015.)

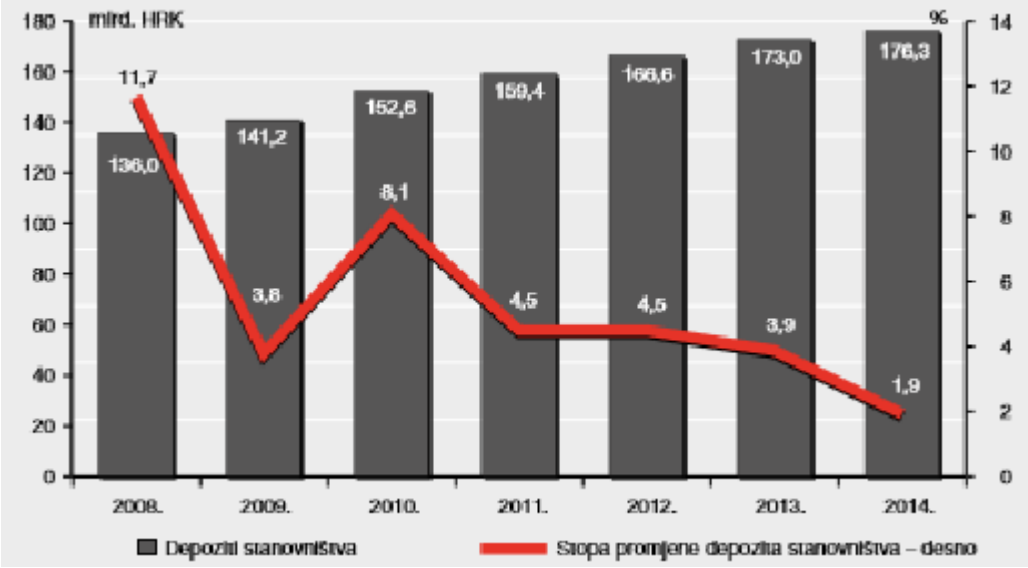
Tablica 2. Struktura obveza i kapitala banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	12.2012.		12.2013.			12.2014.		
	IZNOS	UDIO	IZNOS	UDIO	PROMJENA	IZNOS	UDIO	PROMJENA
KREDITI OD FINANCIJSKIH INSTITUCIJA	16.802,9	4,2	15.146,0	3,8	-9,9	14.617,1	3,7	-3,5
KRATKOROČNI KREDITI	3.273,9	0,8	2.124,8	0,5	-35,1	2.428,3	0,6	14,3
DUGOROČNI KREDITI	13.529,0	3,4	13.021,2	3,3	-3,8	12.188,9	3,1	-6,4
DEPOZITI	275.844,0	69,0	282.805,6	71,1	2,5	286.075,4	72,4	1,2
DEPOZITI NA TRANSAKCIJSKIM RAČUNIMA	47.466,3	11,9	54.245,1	13,6	14,3	67.556,2	17,1	24,5
ŠTEDNI DEPOZITI	21.229,8	5,3	21.785,7	5,5	2,6	18.045,1	4,6	-17,2
OROČENI DEPOZITI	207.147,9	51,8	206.774,8	52,0	-0,2	200.474,1	50,7	-3,0
OSTALI KREDITI	30.599,2	7,7	26.337,2	6,6	-13,9	21.944,3	5,6	-16,7
KRATKOROČNI KREDITI	4.669,1	1,2	4.531,3	1,1	-3,0	3.806,9	1,0	-16,0
DUGOROČNI KREDITI	25.930,1	6,5	21.805,9	5,5	-15,9	18.137,4	4,6	-16,8
DERIVATNE FINANCIJSKE OBVEZE	1.752,3	0,4	1.878,1	0,5	7,2	1.180,5	0,3	-37,1
IZDANI DUŽNIČKI VRIJEDNOSNI PAPIRI	300,0	0,1	299,9	0,1	0,0	299,9	0,1	0,0
KRATKOROČNI	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
DUGOROČNI	300,0	0,1	299,9	0,1	0,0	299,9	0,1	0,0
IZDANI PODREĐENI INSTRUMENTI	1.391,0	0,3	1.543,5	0,4	4,5	2.050,0	0,5	41,0
IZDANI HIBRIDNI INSTRUMENTI	3.243,0	0,8	3.005,9	0,8	-7,3	2.319,4	0,6	-22,8
KAMATE, NAKNADE I OSTALE OBVEZE	12.611,7	3,2	11.445,8	2,9	-9,2	11.231,2	2.8	-1,9
UKUPNO OBVEZE	342.544,1	85,7	342.371,9	86,1	-0,1	339.717,8	86,0	-0,8
DIONIČKI KAPITAL	34.231,0	8,6	33.964,7	8,5	-0,8	33.757,2	8,5	-0,6
DOBIT (GUBITAK) TEKUĆE GODINE	2.687,6	0,7	477,6	0,1	-82,2	1.534,6	0,4	221,3
ZADRŽANA DOBIT (GUBITAK)	15.706,9	3,9	16.315,3	4,1	3,9	15.943,0	4,0	-2,3
ZAKONSKE REZERVE	1.061,1	0,3	1.108,6	0,3	2,5	1.046,0	0,3	-6,7
STATUTARNE I OSTALE KAPITALNE REZERVE	3.292,4	0,8	3.035,4	0,8	-7,8	2.600,4	0,7	-14,3
REVALORIZACIJSKE REZERVE	427,0	0,1	610,4	0,2	42,9	727,9	0,2	19,2
DOBIT (GUBITAK) PRETHODNE GODINE	-50,1	0,0	-20,2	0,0	-59,8	-89,1	0,0	342,2
UKUPNO KAPITAL	57.375,7	14,3	55.491,8	13,9	-3,3	55.519,9	14,0	0,1
UKUPNO OBVEZE I KAPITAL	399.919,8	100,0	397.863,7	100,0	-0,5	395.237,7	100,0	-0,7

Izvor: www.hnb.hr, Bilten o bankama broj 28 (30.09.2015.)

5.1. Sektorska struktura depozita

U posljednje tri godine na kretanja ukupnih depozita utječu procesi razduživanja banaka prema većinskim stranim vlasnicima te dolazi do usporavanja rasta domaćih depozita, posebno stanovništva. Na kraju 2014. depoziti stanovništva su iznosili 176,3 mlrd. kuna, te je u odnosu na 2013. ostvaren porast od 3,3 mlrd. kuna (1,9%). Zbog stagnacije oročene štednje stanovništva došlo je do slabog porasta ovih depozita u 2014. Istodobno na transakcijskim računima stanovništva bilježimo rast za 7,5 mlrd. kuna (41,5%), a na štednim računima pad za 4,3 mlrd. kuna (24,8%).[100]

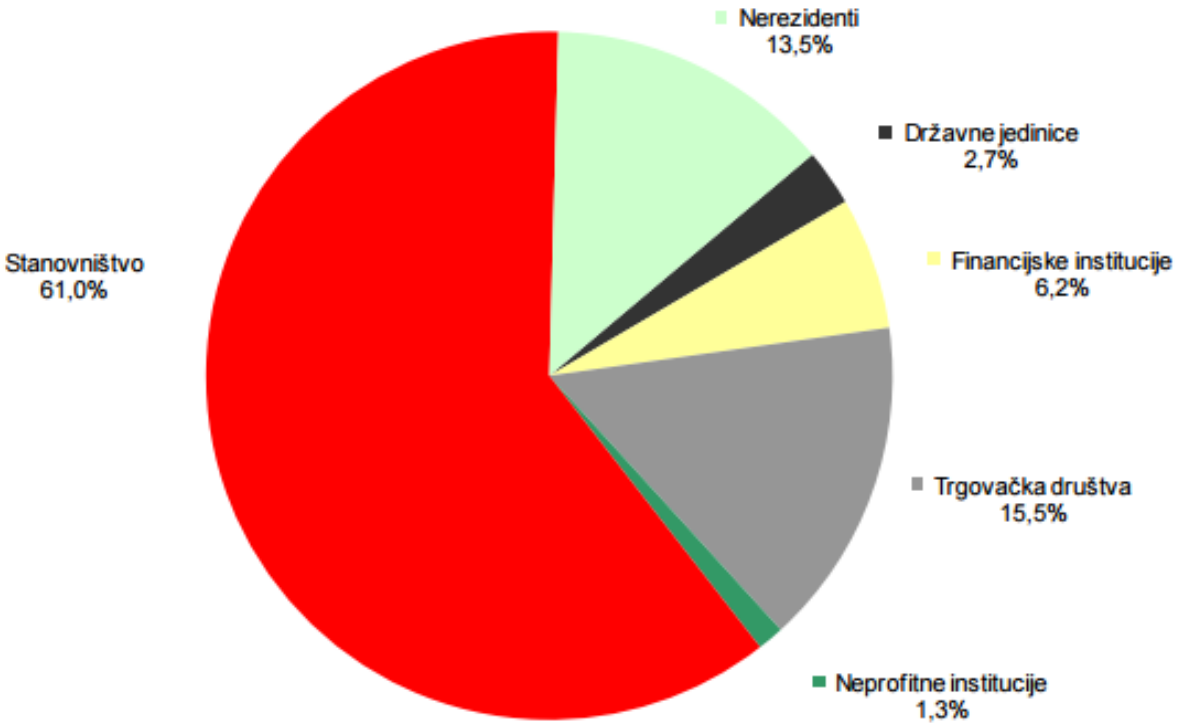

Slika 1. Depoziti stanovništva

Izvor: www.hnb.hr, Bilten o bankama broj 28 (20.09.2015.)

U odnosu na 2013. depoziti trgovačkih društava ostvarili su povećanje za 1,9 mlrd. kuna (4,3%). Na kraju 2014. udio depozita trgovačkih društava u ukupnim depozitima ojačao je na 15,7%. Visokim stopama rasta na godišnjoj razini izdvajaju se još depoziti neprofitnih institucija (za 8,3%) i depoziti državnih jedinica (za 12,5%). Većina porasta depozita neprofitnih institucija i državnih jedinica bila je ostvarena na transakcijskim računima, dok su im se oročeni depoziti smanjili. Jedino je kod depozita financijskih institucija ostvareno smanjenje za 369,9 mil. kuna (2,1%).[101]

[100] www.hnb.hr (30.09.2015.)
[101] www.hnb.hr, Bilten o bankama broj 28 (30.09.2015.)

Slika 2. Sektorska distribucija primljenih depozita na dan 30.lipnja 2015.

Izvor: www.hnb.hr,publikacije, Bilten o bankama broj 28 (20.9.2015.)

Kao što vidimo iz Slike 2. dominantni nositelj depozita u 2015. bio je sektor stanovništva, s udjelom od 61,0%. Riječ je o kućanstvima koji svoja sredstva deponiraju kod banaka na domaćem tržištu. Od značajnih deponenata valja spomenuti trgovačka društva te nerezidente. Udio trgovačkih društava bio je 15,5%, a nerezidenata nešto manji od 14%. Financijske institucije, državne jedinice te neprofitne institucije činile su mali udio depozita.

U srpnju 2015. ukupni depozit banaka su dosegnuli 245,1 mlrd. kuna, te su u odnosu na srpanj 2014. porasli za 4,7 mlrd. kuna. Godišnjem rastu ukupnih depozita pridonio je rast štednih i oročenih depozita, koji su od srpnja 2014. porasli za 856,7 mil. kuna (0,4%), da bi krajem sedmog mjeseca 2015. dosegnuli 198,2 mlrd. kuna.[102]

[102] www.poslovni.hr (15.01.2016.)

Tablica 3. Depozitni novac kod drugih monetarnih financijskih institucija, na kraju razdoblja, u milijunima kuna

	2010. XII.	2011. XII.	2012. XII.	2013. XII.	2014. XII.	2015. III.	2015. IV.	2015. V.	2015. VI.	2015. VII.
1. Lokalna država	2.210,7	2.152,1	2.202,0	2.326,2	2.951,5	2.293,6	2.285,9	2.448,4	2.527,1	2.413,4
2. Nefinancijska društva	14.026,4	15.562,3	15.117,7	18.471,8	20.206,7	18.346,1	17.960,5	18.820,5	20.164,5	20.152,1
3. Kućanstva	15.285,2	15.874,4	15.994,5	17.681,9	19.520,8	19.814,1	19.899,7	20.002,2	21.247,8	21.844,9
4. Ostale bankarske institucije	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
5. Nebankarske financijske institucije	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
6. Investicijski fondovi osim novčanih fondova	127,7	136,5	121,4	130,0	109,6	115,8	140,2	99,6	128,6	105,3
7. Drugi financijski posrednici	521,4	495,5	713,1	646,8	762,0	610,6	772,6	788,2	635,7	939,2
8. Pomoćne financijske institucije	350,3	262,0	480,1	427,6	1.106,8	1.014,3	1.197,7	1.259,9	1.448,0	912,4
9. Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	189,6	317,2	362,7	792,9	259,7	332,9	308,6	454,7	712,3	467,7
10. Manje: Čekovi banaka i obračun čekova banaka	–0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	–	–	–	–	–
Ukupno (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10)	32.711,3	34.800,0	34.991,5	40.477,2	44.917,1	42.527,2	42.565,3	43.873,5	46.863,9	46.835,2

Izvor: www.hnb.hr, Bilten broj 217 (15.01.2016.)

Iz Tablice 3. vidimo da je depozitni novac krajem srpnja 2015. iznosio 46,8 mlrd. kuna, što je 4,3 mlrd. kuna (10,1%) više u odnosu na srpanj 2014. godine.

Promatrano prema sektorima, depoziti stanovništva, koji čine 83,8% ukupnih depozita, dosegnuli su 166,1 mlrd. kuna, što je 0,2% više u odnosu na srpanj 2014. Depoziti poduzeća su na kraju srpnja 2015. iznosili 24 mlrd. kuna što predstavlja godišnji rast od 301 mil. kuna (1,3%), dok depoziti drugih financijskih posrednika bilježe godišnji pad od 846 mil. kuna (25,2%), na 2,5 mlrd. kuna. [103]

5.2. Valutna struktura depozita

U 2014. porasli su i devizni i kunski depoziti domaćih sektora, a porast deviznih depozita bio je pod utjecajem slabljenja kune prema američkom dolaru i euru. Iz Tablice 4. vidimo da su u 2014. kunski depoziti porasli za 0,8 mlrd. kuna (2,3%) u odnosu na 2013.[104] Krajem srpnja 2015. kunski depoziti iznosili 34,05 mlrd. kuna, uz godišnji pad za 2,9%.

[103] www.poslovni.hr (15.01.2016.)
[104] www.hnb.hr (15.01.2016.)

Tablica 4. Kunski depoziti kod drugih monetarnih financijskih institucija, na kraju razdoblja. u milijunima kuna

	2010. XII.	2011. XII.	2012. XII.	2013. XII.	2014. XII.	2015.				
						III.	IV.	V.	VI.	VII.
1. Štedni depoziti	2.461,5	2.466,4	2.322,3	2.559,5	2.253,0	2.071,0	2.068,5	2.159,8	2.167,6	2.191,9
1.1. Lokalna država	0,1	21,2	18,8	2,4	0,1	14,0	17,1	17,1	17,1	14,1
1.2. Nefinancijska društva	272,6	396,6	365,4	655,9	455,9	273,4	304,6	381,7	350,9	359,4
1.3. Kućanstva	2.156,1	2.007,8	1.894,2	1.852,5	1.756,3	1.741,0	1.720,4	1.723,2	1.737,5	1.761,1
1.4. Ostale bankarske institucije	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
1.5. Nebankarske financijske institucije	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
1.6. Investicijski fondovi osim novčanih fondova	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1.7. Ostali financijski posrednici	9,7	30,0	30,1	38,6	39,7	41,4	25,6	36,9	61,8	56,9
1.8. Pomoćne financijske institucije	12,3	7,7	8,3	1,3	1,0	1,1	0,8	0,9	0,4	0,4
1.9. Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	10,6	3,1	5,4	8,8	–	–	–	–	–	–
2. Oročeni depoziti i depoziti s otkaznim rokom	26.680,5	31.210,5	29.367,5	30.847,6	32.218,8	32.962,7	32.474,1	32.306,3	32.451,0	31.854,3
2.1. Lokalna država	264,9	268,6	228,2	197,5	217,8	658,0	686,4	697,7	707,4	739,9
2.2. Nefinancijska društva	7.387,8	9.626,2	6.152,8	5.804,4	6.139,4	6.418,4	6.073,1	5.816,5	6.063,6	6.172,4
2.3. Kućanstva	15.657,1	17.881,0	19.962,5	21.959,2	22.386,7	22.233,2	22.142,7	22.041,1	21.895,9	22.069,6
2.4. Ostale bankarske institucije	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
2.5. Nebankarske financijske institucije	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
2.6. Investicijski fondovi osim novčanih fondova	172,2	69,6	62,2	51,1	37,5	53,7	75,3	77,0	59,6	51,1
2.7. Ostali financijski posrednici	250,5	400,0	455,7	525,9	470,4	604,6	601,9	606,8	590,8	555,3
2.8. Pomoćne financijske institucije	993,8	768,1	544,4	710,0	519,7	606,9	569,4	611,8	622,6	462,2
2.9. Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	1.954,3	2.197,0	1.961,8	1.599,5	2.447,3	2.387,9	2.325,2	2.455,4	2.511,2	1.803,7
Ukupno (1+2)	29.142,0	33.676,8	31.689,8	33.407,1	34.471,8	35.033,7	34.542,5	34.466,1	34.618,6	34.046,2

Izvor: www.hnb.hr, Bilten broj 217 (15.01.2016.)

U Tablici 5. vidimo da su u 2014. devizni depoziti stagnirali iako je njihov rast iznosio 2,3 mlrd. kuna (1,4%), dok su u srpnju 2015. premašili 164 mlrd. kuna, uz godišnji rast od 1,4 mlrd. kuna (0,9%). Devizni depoziti čine skoro 83% ukupnih štednih i oročenih depozita.

Tablica 5. Devizni depoziti kod drugih monetarnih financijskih institucija, na kraju razdoblju, u milijunima kuna

	2010. XII.	2011. XII.	2012. XII.	2013. XII.	2014. XII.	2015. III.	2015. IV.	2015. V.	2015. VI.	2015. VII.
1. Štedni depoziti	22.869,5	22.828,2	23.652,9	25.284,0	28.967,8	29.374,7	29.790,7	29.676,4	30.726,7	31.295,6
1.1. Lokalna država	20,6	11,0	22,4	30,6	29,2	29,2	28,6	28,7	34,3	38,8
1.2. Nefinancijska društva	5.640,5	5.399,1	5.962,7	6.780,6	8.002,4	8.111,0	7.763,8	7.717,4	8.505,6	8.214,0
1.3. Kućanstva	16.480,3	16.949,9	16.574,0	17.787,2	19.370,5	20.011,2	19.921,6	20.165,8	20.637,4	21.426,9
1.4. Ostale bankarske institucije	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
1.5. Nebankarske financijske institucije	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
1.6. Investicijski fondovi osim novčanih fondova	132,1	77,6	161,9	184,4	266,5	222,7	212,3	173,4	163,6	177,8
1.7. Drugi financijski posrednici	382,1	159,9	402,4	269,4	616,5	557,5	694,3	423,9	427,7	756,1
1.8. Pomoćne financijske institucije	176,4	23,7	34,4	71,7	469,3	347,4	480,1	647,8	809,7	550,4
1.9. Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	37,5	207,1	495,1	160,1	213,4	95,7	689,9	519,4	148,2	131,7
2. Oročeni depoziti	131.828,4	129.368,9	136.790,9	137.372,3	135.898,8	135.377,5	133.295,5	132.927,6	132.013,8	132.874,0
2.1. Lokalna država	163,7	106,4	92,7	69,7	59,8	57,0	56,1	56,1	57,3	57,0
Od toga: uz valutnu klauzulu	152,0	96,3	84,0	62,3	55,5	50,8	49,9	49,8	51,1	50,7
2.2. Nefinancijska društva	14.582,7	10.159,5	11.134,9	10.707,0	8.954,8	9.085,9	8.682,5	8.827,7	8.560,1	9.287,4
Od toga: uz valutnu klauzulu	1.030,9	895,1	815,1	556,3	523,4	480,1	473,4	492,9	503,1	481,3
2.3. Kućanstva	111.484,7	115.711,4	121.241,8	123.242,8	123.393,1	123.441,2	121.901,6	121.361,2	120.920,2	120.864,0
Od toga: uz valutnu klauzulu	7.007,3	7.037,1	6.995,4	6.799,1	7.145,9	6.946,9	6.837,9	6.777,5	6.758,5	6.749,8
2.4. Ostale bankarske institucije	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
Od toga: uz valutnu klauzulu	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
2.5. Nebankarske financijske institucije	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
Od toga: uz valutnu klauzulu	....	....	....	....	....	....	....	....	....	....
2.6. Investicijski fondovi osim novčanih fondova	380,5	222,4	72,5	73,8	61,8	64,7	70,3	87,6	109,5	114,9
Od toga: uz valutnu klauzulu	24,0	–	0,2	–	–	–	–	–	–	–
2.7. Drugi financijski posrednici	3.183,2	1.988,9	1.650,7	1.942,7	1.709,4	1.344,0	1.285,5	1.056,1	1.075,6	1.142,2
Od toga: uz valutnu klauzulu	131,0	163,9	144,0	163,0	199,9	193,9	197,0	193,6	184,2	172,2
2.8. Pomoćne financijske institucije	396,3	40,6	482,6	251,1	106,3	88,0	77,0	93,4	105,3	106,9
Od toga: uz valutnu klauzulu	8,9	–	5,0	10,7	4,4	2,3	0,0	1,2	2,2	0,0
2.9. Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	1.637,3	1.139,6	2.115,6	1.085,3	1.613,6	1.296,9	1.222,4	1.445,6	1.185,6	1.301,7
Od toga: uz valutnu klauzulu	395,4	239,4	270,1	128,4	80,0	76,7	73,6	73,6	71,1	71,2
Ukupno (1+2)	154.697,9	152.197,1	160.443,7	162.656,3	164.866,6	164.752,2	163.086,2	162.604,0	162.740,5	164.169,6

Izvor: www.hnb.hr, Bilten br. 217 (15.01.2016.)

U 2014. većina depozita stanovništva bila je nominirana u stranoj valuti, oko 77,0%, a najviše u euru (68,2%). Dolazi do pada udjela eurskih depozita u korist udjela kunskih depozita te u manjoj mjeri dolarskih depozita.[105]

[105] www.hnb.hr (30.09.2015.)

Tablica 6. Valutna struktura oročenih depozita kućanstava i nefinancijskih društava, na kraju razdoblja, u milijunima kuna

	2010. XII.	2011. XII.	2012. XII.	2013. XII.	2014. XII.	2015.				
						III.	IV.	V.	VI.	VII.
1. Kunski depoziti bez valutne klauzule	23.045,0	27.507,2	26.115,3	27.763,6	28.526,1	28.651,6	28.215,8	27.857,6	27.959,5	28.242,0
1.1. Depoziti kućanstava	15.657,1	17.881,0	19.962,5	21.959,2	22.386,7	22.233,2	22.142,7	22.041,1	21.895,9	22.069,6
1.2. Depoziti nefinancijskih društava	7.387,8	9.626,2	6.152,8	5.804,4	6.139,4	6.418,4	6.073,1	5.816,5	6.063,6	6.172,4
2. Kunski depoziti s valutnom klauzulom	8.038,2	7.932,1	7.810,5	7.355,3	7.669,3	7.427,0	7.311,4	7.260,4	7.261,6	7.231,1
2.1. Depoziti kućanstava	7.007,3	7.037,1	6.995,4	6.799,1	7.145,9	6.946,9	6.837,9	6.777,5	6.758,5	6.749,8
2.1.1. Od toga: uz euro	6.807,8	6.852,9	6.829,8	6.654,1	7.002,2	6.794,3	6.695,1	6.637,3	6.619,7	6.613,8
2.1.2. Od toga: uz američki dolar	64,4	61,3	55,4	42,7	47,0	44,8	36,9	33,3	32,9	33,2
2.1.3. Od toga: uz ostale valute	135,1	122,9	110,1	102,3	96,6	107,8	105,9	106,9	105,9	102,8
2.2. Depoziti nefinancijskih društava	1.030,9	895,1	815,1	556,3	523,4	480,1	473,4	482,9	503,1	481,3
2.2.1. Od toga: uz euro	1.020,2	888,2	812,7	555,0	520,7	477,2	470,5	480,0	500,3	478,5
2.2.2. Od toga: uz američki dolar	9,9	6,2	1,8	0,7	2,3	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
2.2.3. Od toga: uz ostale valute	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
3. Devizni depoziti	118.029,2	117.938,7	124.566,3	126.594,5	124.678,5	125.100,0	123.272,8	122.928,5	122.218,8	122.920,2
3.1. Depoziti kućanstava	104.477,4	108.674,3	114.246,5	116.443,8	116.247,2	116.494,2	115.063,7	114.583,7	114.161,8	114.114,2
3.1.1. Od toga: u eurima	97.163,6	98.753,6	103.102,6	105.813,6	105.015,8	103.814,6	102.672,6	102.298,5	101.988,7	101.831,1
3.1.2. Od toga: u američkim dolarima	5.316,9	6.447,6	6.967,3	6.943,6	7.728,7	8.941,3	8.653,8	8.610,4	8.526,2	8.725,5
3.1.3. Od toga: u ostalim valutama	1.996,9	3.473,1	4.176,6	3.686,5	3.502,7	3.738,4	3.737,3	3.674,8	3.647,0	3.557,6
3.2. Depoziti nefinancijskih društava	13.551,8	9.264,4	10.319,8	10.150,7	8.431,3	8.605,7	8.209,1	8.344,8	8.057,0	8.806,0
3.2.1. Od toga: u eurima	12.528,8	8.065,1	9.063,1	9.116,7	7.417,8	7.612,3	7.248,5	7.345,8	7.036,1	7.821,6
3.2.2. Od toga: u američkim dolarima	901,8	1.042,3	1.071,2	962,5	879,3	908,2	864,8	907,2	930,2	935,4
3.2.3. Od toga: u ostalim valutama	121,3	157,0	185,5	71,5	134,2	85,2	95,8	91,8	90,7	49,1
Ukupno (1+2+3)	149.112,4	153.378,0	158.492,0	161.713,4	160.873,9	161.178,6	158.799,9	158.046,4	157.439,8	158.393,3

Izvori: www.hnb.hr, Bilten br. 217 (15.01.2016.)

U Tablici 6. možemo uočiti da krajem srpnja 2015. stanovništvo u bankama ima 142,9 mlrd. kuna oročenih depozita,od toga 28,8 mlrd. kuna kunskih i 114,1 mlrd. kuna deviznih oročenih depozita. Od ukupnog iznosa deviznih oročenih depozita više od 101 mlrd. kuna (89,23%) je u eurima što nam pokazuje da hrvatski građani preferiraju štednju u euru.

5.3. Ročna struktura depozita

U Tablici 7. vidimo da su najzastupljeniji depoziti stanovništva oročeni do godine dana s udjelom od 43,46% ili od 62,1 mlrd. kuna. Oročeni na jednu do dvije godine su depoziti stanovništva u ukupnom iznosu od 38,6 mlrd. kuna (27,01%), a 42,1 mlrd. kuna ili 29,25% su depoziti oročeni na više od dvije godine.

Tablica 7. Ročna struktura oročenih depozita po sektorima, na kraju razdoblja u milijunima kuna

	2010. XII.	2011. XII.	2012. XII.	2013. XII.	2014. XII.	2015. III.	2015. IV.	2015. V.	2015. VI.	2015. VII.
1. Lokalna država	428,6	375,1	320,9	267,2	277,6	715,0	742,5	753,7	764,7	796,9
Do 1 godine	276,5	237,8	226,6	190,4	178,0	618,6	647,4	656,6	667,6	698,4
Od 1 do 2 godine	28,9	35,3	16,5	12,9	36,8	37,2	36,8	38,8	37,5	39,3
Više od 2 godine	123,2	101,9	77,9	63,9	62,8	59,1	58,3	58,4	59,6	59,3
2. Nefinancijska društva	21.970,6	19.785,6	17.287,7	16.511,3	15.094,1	15.504,3	14.755,6	14.644,2	14.623,7	15.459,8
Do 1 godine	17.158,1	14.265,1	12.657,2	13.242,0	11.075,3	11.175,2	10.743,9	10.660,3	10.415,9	11.102,9
Od 1 do 2 godine	3.460,7	3.991,6	3.280,7	1.989,8	1.987,2	2.342,9	2.614,7	2.471,4	2.546,6	2.615,8
Više od 2 godine	1.351,8	1.528,9	1.349,8	1.279,6	2.031,6	1.986,3	1.397,0	1.512,5	1.661,2	1.741,0
3. Kućanstva	127.141,8	133.592,4	141.204,3	145.202,1	145.779,8	145.674,3	144.044,3	143.402,3	142.816,1	142.933,6
Do 1 godine	77.919,0	77.231,8	81.914,7	73.552,9	65.616,2	64.304,7	63.271,5	62.772,4	62.310,9	62.127,4
Od 1 do 2 godine	23.228,2	27.752,7	28.108,2	36.602,4	39.749,4	39.812,9	39.302,9	39.070,1	38.766,5	38.607,6
Više od 2 godine	25.994,6	28.607,9	31.181,4	35.046,8	40.414,2	41.556,6	41.469,9	41.559,7	41.738,8	42.198,6
4. Investicijski fondovi osim novčanih fondova	552,7	292,0	134,6	124,9	99,3	118,4	145,6	164,6	169,1	166,0
Do 1 godine	552,7	276,6	131,1	118,0	69,3	83,1	97,3	113,3	132,1	145,0
Od 1 do 2 godine	–	–	0,8	0,8	20,0	20,0	20,0	20,6	20,6	20,6
Više od 2 godine	–	15,4	2,7	6,1	9,9	15,3	28,4	30,7	16,4	0,4
4. Drugi financijski posrednici	3.433,7	2.389,0	2.106,4	2.468,6	2.179,8	1.948,6	1.887,4	1.662,9	1.666,4	1.697,5
Do 1 godine	2.571,2	2.243,1	1.964,0	2.094,6	1.775,9	1.526,7	1.459,5	1.299,7	1.197,8	1.124,8
Od 1 do 2 godine	853,2	139,4	142,3	374,0	402,8	421,0	427,0	362,3	467,6	571,8
Više od 2 godine	9,3	6,5	0,0	–	1,1	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
5. Pomoćne financijske institucije	1.390,0	808,7	1.027,0	961,1	626,1	694,8	646,5	705,2	727,9	569,2
Do 1 godine	1.341,7	759,0	830,7	704,6	505,8	524,8	474,4	532,3	554,9	397,9
Od 1 do 2 godine	3,6	5,5	152,2	145,3	7,5	58,0	60,5	61,5	61,7	60,1
Više od 2 godine	44,7	44,1	44,1	111,3	112,7	112,1	111,6	111,5	111,3	111,2
6. Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	3.591,6	3.336,6	4.077,4	2.684,8	4.060,8	3.684,8	3.547,6	3.901,0	3.696,8	3.105,4
Do 1 godine	2.189,8	2.082,3	2.840,9	1.423,3	2.105,1	1.922,5	1.755,3	2.323,8	1.591,3	947,0
Od 1 do 2 godine	676,1	528,0	644,2	717,0	966,7	600,4	603,7	440,4	1.004,8	1.038,9
Više od 2 godine	725,7	726,4	592,4	544,4	989,0	1.161,9	1.188,6	1.136,7	1.100,7	1.119,5
Ukupno oročeni depoziti (1+2+3+4+5+6+7)	**158.509,0**	**160.579,3**	**166.158,4**	**168.220,0**	**168.117,6**	**168.340,3**	**165.769,6**	**165.233,9**	**164.464,8**	**164.728,3**
Do 1 godine	102.009,0	97.095,7	100.565,2	91.325,8	81.325,5	80.155,6	78.449,2	78.358,3	76.870,6	76.543,5
Od 1 do 2 godine	28.250,6	32.452,5	32.344,9	39.842,2	43.170,5	43.292,4	43.065,5	42.465,1	42.905,3	42.954,0
Više od 2 godine	28.249,3	31.031,1	33.248,3	37.052,0	43.621,5	44.892,3	44.254,8	44.410,4	44.688,9	45.230,9

Izvor: www.hnb.hr, Bilten br. 217 (15.01.2016.)

5.4. Osigurani depoziti građana

Depoziti su osigurani u većini zemalja, tako u Republici Hrvatskoj u slučaju stečaja banke Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB) je dužna isplatiti osigurana sredstva deponentima. Od dana pristupanja Republike Hrvatske Europskoj Uniji Agencija osigurava depozite vjerovnika do 100.000 eura u kunskoj protuvrijednosti, prema srednjem tečaju Hrvatske narodne banke.

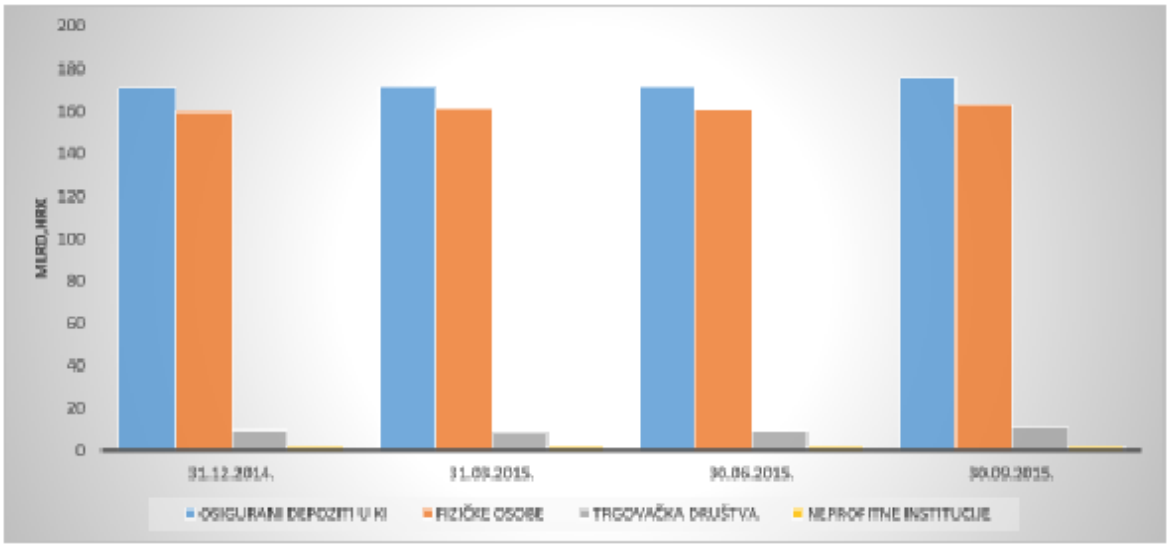
Kad HNB proglasi nedostupnost depozita u kreditnoj instituciji, Agencija je dužna unutar 20 do 30 radnih dana osigurati početak isplate depozita.[106]

Osnovni ciljevi sustava osiguranja depozita su:

- zaštita deponenata od gubitka depozita u slučaju nastupa osiguranog slučaja,
- očuvanje povjerenja deponenata, te
- doprinos stabilnosti cijelog financijskog sustava.[107]

Tablica 8. Osigurani depoziti u kreditnim institucijama prema sektorskoj strukturi, u milijardama kuna

	OSIGURANI DEPOZITI U KI	FIZIČKE OSOBE	TRGOVAČKA DRUŠTVA	NEPROFITNE INSTITUCIJE
31.12.2014.	171	160	10	2
31.03.2015.	172	161	9	2
30.06.2015.	172	160	10	2
30.09.2015.	176	163	11	2

Izvor: www.dab.hr (20.01.2016.)

U kreditnim institucijama je 30. lipnja 2015. bilo 193,5 mlrd. kuna depozita građana, od čega je osigurano njih 160,3 mlrd. kuna (82,9%). Od ukupno 49,5 mlrd. kuna depozita trgovačkih društava, osigurano je 9,8 mlrd. kuna (19,8%). Od ukupno 4,4 mlrd. kuna depozita neprofitnih

[106] www.dab.hr (20.01.2016.)
[107] Zakon o osiguranju depozita, NN 82/15 (20.09.2015.)

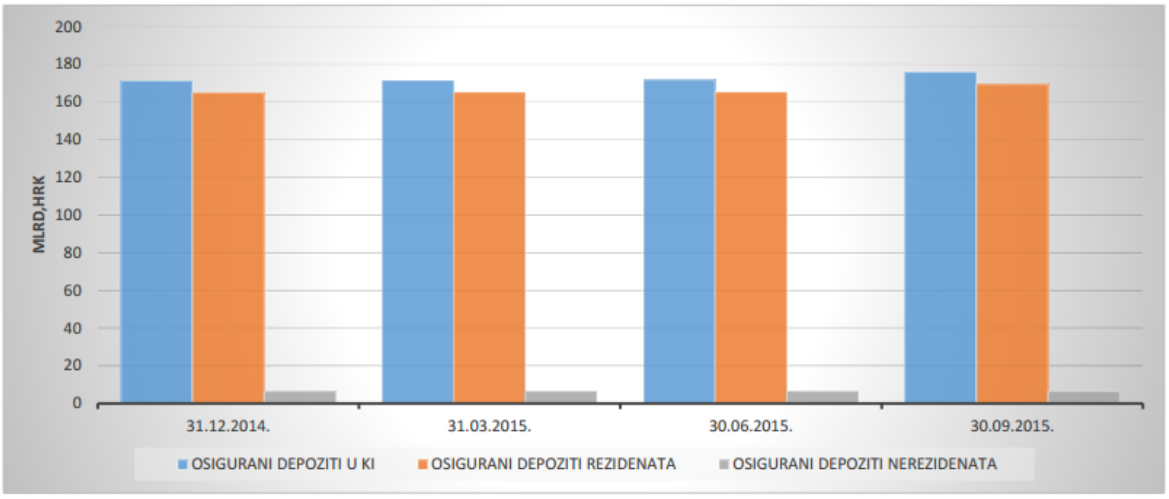
organizacija, osigurana je 1,6 mlrd. kuna (36,6%). Agencija ne osigurava depozite državnih jedinica i financijskih institucija.[108]

30. lipnja 2015. u kreditnim institucijama bilo je 260,5 mlrd. kuna depozita rezidenata, od čega je osigurano 165,3 mlrd. kuna (63,5%), te 39 mlrd. kuna depozita nerezidenata, od čega je osigurano 6,4 mlrd. kuna (16,4%). (Tablica 9.)

Tablica 9. Osigurani depoziti rezidenata i nerezidenata u kreditnim institucijama, u milijardama kuna

(u milijardama kuna)			
	OSIGURANI DEPOZITI U KI	OSIGURANI DEPOZITI REZIDENATA	OSIGURANI DEPOZITI NEREZIDENATA
31.12.2014.	171	165	6
31.03.2015.	172	165	6
30.06.2015.	172	165	6
30.09.2015.	176	169	7

Izvor: Izvješća o stanju ukupnih i osiguranih depozita za obračun premije osiguranja

Izvor: www.dab.hr (20.01.2016.)

[108] www.dab.hr (20.09.2015.)

6. NEDEPOZITNI IZVORI FINANCIRANJA BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

6.1. Uzeti krediti

Na kraju 2014. ukupno primljeni krediti banaka iznosili su 36.5 mlrd. kuna, što je smanjenje za 4,9 mlrd. kuna ili 11,9%. Krediti primljeni od financijskih institucija u 2014. su se smanjili za 3,5% u odnosu na 2013, a krediti od nerezidenata su ostvarili pad od 37,3%, što je bila posljedica smanjenja kredita od ostalih stranih financijskih institucija za 18,2% te smanjenja kredita primljenih od većinskog stranog vlasnika za 30%.[109]

Tablica 10. Struktura primljenih kredita banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

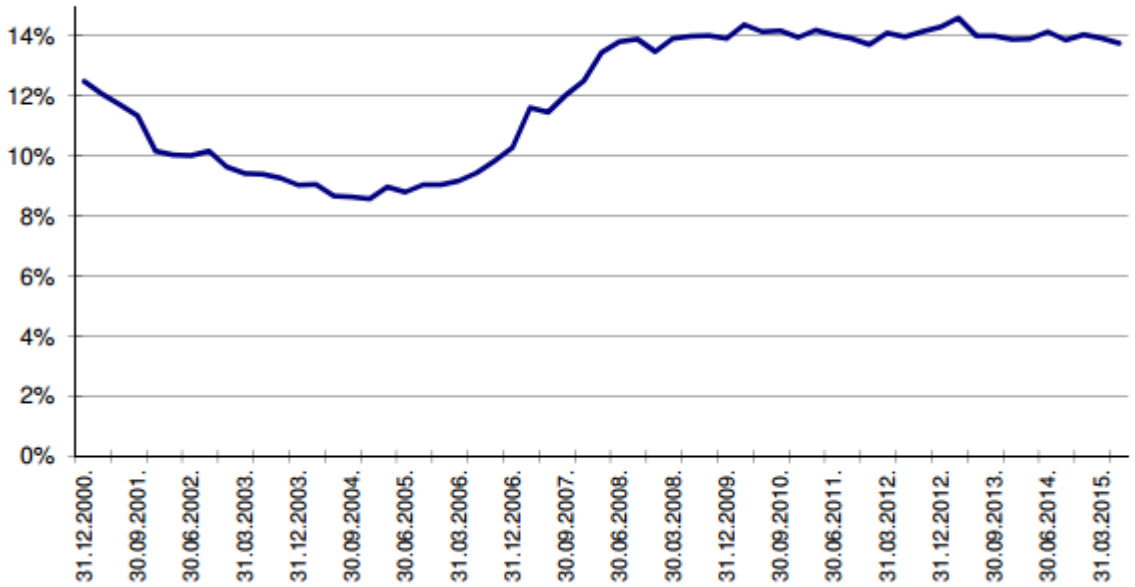
STRUKTURA PRIMLJENIH KREDITA BANAKA, NA KRAJU RAZDOBLJA, U MILIJUNIMA KUNA I POSTOCIMA								
	12. 2012.		12. 2013.			12. 2014.		
	IZNOS	UDIO	IZNOS	UDIO	PROMJENA	IZNOS	UDIO	PROMJENA
KREDITI OD DRŽAVNIH JEDINICA	6,0	0,0	0,0	0,0	-100,0	0,0	0,0	0,0
KREDITI OD FINANCIJSKIH INSTITUCIJA	16.802,9	35,4	15.146,0	36,5	-9,9	14.617,1	40,0	-3,5
KREDITI OD TRGOVAČKIH DRUŠTAVA	786,5	1,7	317,0	0,8	-59,7	723,1	2,0	128,1
KREDITI OD STRANIH FINANCIJSKIH INSTITUCIJA	29.654,6	62,6	25.714,6	62,0	-13,3	21.029,7	57,5	-18,2
KREDITI OD OSTALIH NEREZIDENATA	152,1	0,3	305,5	0,7	100,9	191,6	0,5	-37,3
UKUPNO PRIMLJENI KREDITI	47.402,1	100,0	41.483,1	100,0	-12,5	36.561,4	100,0	-11,9
KREDITI OD VEĆINSKOG STRANOG VLASNIKA	23.846,2	50,3	20.113,3	48,5	-15,7	14.087,0	38,5	-30,0

Izvor: www.hnb.hr, Bilten o bankama broj 28 (30.09.2015.)

[109] www.hnb.hr (30.09.2015.)

6.2. Kapital i rezerve

Pad udjela kapitala u ukupnoj pasivi je trajao do početka 2005., a nakon toga započinje razdoblje rasta. Od sredine 2012. vidimo blagi porast koji je zaustavljen početkom 2013. godine, nakon čega je udio počeo padati te je sredinom 2015. dosegnuo razinu od 13,8%. [110]

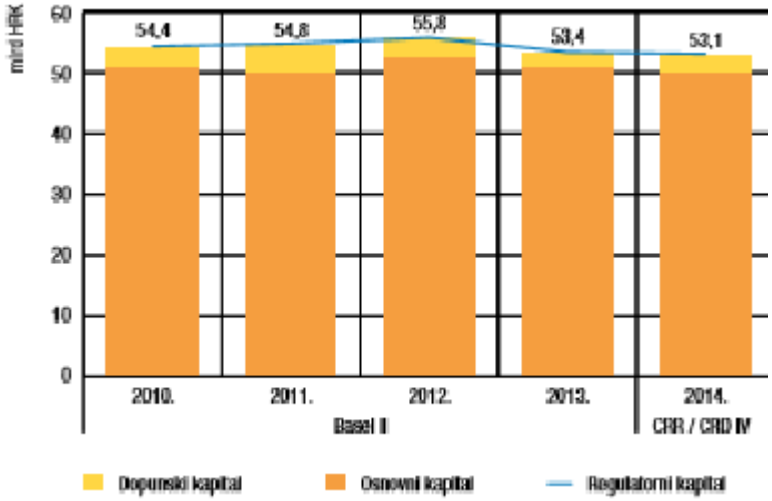

Slika 3. Udjel kapitala u ukupnoj pasivi, od 2000. do 2015., u %
Izvor: www.hub.hr (20.09.2015.)

Iz Tablice 2. vidimo da je na kraju 2014. ukupni kapital banaka iznosio 55,5 mlrd. kuna, što je bio porast od 0,1% u odnosu na 2013. godine. Udio kapitala u pasivi banaka je bio 14,0%. Na godišnjoj razini je ostvaren porast samo kod dobiti tekuće godine i revalorizacijskih rezervi. Sve ostale stavke kapitala su se smanjile, a najviše statutarne i ostale kapitalne rezerve (za 14,3%) i zadržana dobit (za 2,3%). Dionički kapital na kraju 2014. je bio manji za 207,4 mil. kuna.

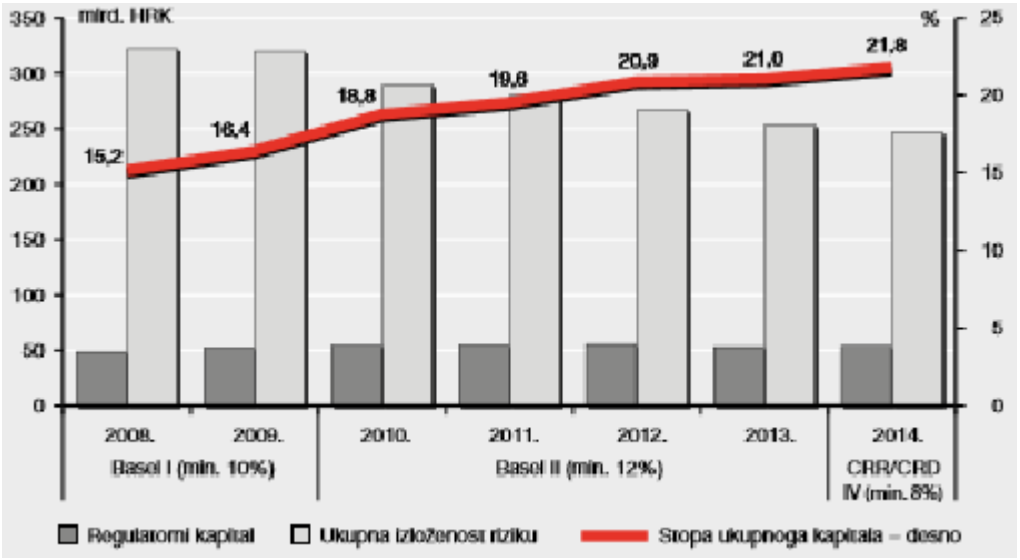
[110] www.hub.hr (30.09.2015.)

Na kraju 2014. stopa redovnoga osnovnoga kapitala kao i stopa osnovnoga kapitala iznosile su svaka po 20,6%. U odnosu na 2013. stopa ukupnoga kapitala blago je porasla te je na kraju 2014. iznosila 21,8% (Slika 5.). Regulatorni kapital se smanjio za 292,5 mil. kuna ili 0,5%.[111] (Slika 4.)

Slika 4. Regulatorni kapital banaka, na kraju razdoblja

Izvor: www.hnb.hr (30.09.2015.)

Slika 5. Stopa ukupnoga kapitala banaka

Izvor: www.hnb.hr, Bilten o bankama broj 28 (30.09.2015.)

[111] www.hnb.hr (30.09.2015.)

Tablica 11. Regulatorni kapital, izloženost riziku i stope kapitala banaka, na dan 31. prosinca 2014., u milijunima kuna i postocima

	Iznos	Udio
REGULATORNI KAPITAL	53.780,0	100,0
OSNOVNI KAPITAL	50.931,0	94,7
Redovni osnovni kapital	50.931,0	94,7
Instrumenti kapitala koji se priznaju kao redovni osnovni kapital	33.482,2	62,3
Zadržana dobit	16.707,9	31,1
Ostalo	740,9	1,4
Dodatni osnovni kapital	0,0	0,0
DOPUNSKI KAPITAL	2.849,0	5,3
UKUPAN IZNOS IZLOŽENOSTI RIZIKU	246.959,2	100,0
IZNOSI IZLOŽENOSTI PONDERIRANI RIZIKOM ZA KREDITNI RIZIK, KREDITNI RIZIK DRUGE UGOVORNE STRANE, RAZRJEĐIVAČKI RIZIK TE RIZIK SLOBODNE ISPORUKE	218.615,5	88,5
Standardizirani pristup	185.416,7	75,1
Središnje države i središnje banke	2.843,2	1,2
Trgovačka društva	63.408,8	25,7
Stanovništvo	61.537,1	24,9
Izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza	26.710,5	10,8
Ostalo	30.917,2	12,5
Pristup zasnovan na internim rejting-sustavima (IRB pristup)	33.198,8	13,4
POZICIJSKI, VALUTNI I ROBNI RIZICI	4.193,0	1,7
OPERATIVNI RIZIK	23.796,0	9,6
PRILAGODBA KREDITNOM VREDNOVANJU	354,7	0,1
OSTALO	0,0	0,0
Stopa redovnoga osnovnoga kapitala	20,6	–
Stopa osnovnoga kapitala	20,6	–
Stopa ukupnoga kapitala	21,8	–

Izvor: www.hnb.hr, Bilten o bankama broj 28 (30.09.2015.)

Gotovo sve vrste izloženosti rizicima su se smanjile što je dovelo do smanjenja ukupne izloženosti za 2,7%, na iznos od 247,0 mlrd. kuna.

Većina banaka je bila dobro kapitalizirana, a posebno banke vodeće po visini imovine. Sedam je banaka, s udjelom u imovini svih banaka malo većim od dvije trećine, imalo stope ukupnoga kapitala u rasponu od 20% do 30%. 13 banaka je imalo stope u rasponu od 13,5% do 20%. Kod dvije banke stopa ukupnoga kapitala je bila niža od 8% te su prema njima bile poduzete supervizorske mjere.[112]

[112] www.hnb.hr (30.09.2015.)

6.3. Emisije dužničkih vrijednosnica

Iz Tablice 2. vidimo da su u 2014. na dužničkim instumentima s odlikama kapitala nastavljeni trendovi iz prethodne godine. Iznos im se smanjio za 2,0%.

U 2014., kao ni prethodnih godina, u pasivi bilance banaka nije bilo zabilježeno izdavanje vlastitih kratkoročnih dužničkih vrijednosnica. Udio izdanih dugoročnih vrijednosnih papira u strukturi pasive na kraju 2014. bio je 0,1%. (Tablica 2.) Riječ je o jedinoj dugoročnoj kunskoj obveznici izdanoj 2012.[113] Zbog relativno nerazvijenog tržišta kapitala u Republici Hrvatskoj ova stavka pasive je skoro zanemariva, a banke koje su u stranom vlasništvu financiraju se putem kredita i depozita matičnih banaka, a ne putem tržišta kapitala.

[113] www.hnb.hr, Bilten o bankama broj 28 (30.09.2015.)

8. ZAKLJUČAK

Banka prikuplja sredstva iz različitih izvora, depozitnih i nedepozitnih izvora. Uz depozite, strukturu pasive čine kapital, primljeni krediti i emitirani dužnički vrijednosni papiri. Analizirajući cjelokupnu strukturu izvora financiranja banaka u Republici Hrvatskoj može se zaključiti kako su depoziti i dalje glavni instrument financiranja banaka. S vremenom se mijenjala i struktura unutar samih depozita. Oročeni depoziti s udjelom oko 50% dominiraju u ukupnim depozitima.

Ukupni depoziti na kraju 2014. iznosili su 286,1 mlrd. kuna. Rastu ukupnih depozita pridonio je rast depozita na transakcijskim računima, dok štedni i oročeni depoziti bilježe pad. Depoziti na transakcijskim računima u razdoblju od 2012. do 2014. bilježe porast od preko 20 mil. kuna. Navedeno ukazuje da je stanovništvo sklono držati likvidnu imovinu na transakcijskim računima, što je dijelom posljedica pada prinosa kamata na depozite te uvođenja poreza na dohodak od kamata. Štedni depoziti u 2014. bilježe pad od 17%, a oročeni depoziti od 3%.

U strukturi ukupnih izvora prevladavaju depoziti stanovništva s udjelom od 61,6%, što je njihov najveći udio od 2001. Ovaj sektor se i dalje smatra sigurnim izvorom financiranja iako mu se stopa rasta u prethodnim godinama usporavala. U 2014. je zabilježen pad oročenih depozita stanovništva od 0,5%, što je djelomice posljedica dugogodišnje krize zbog koje stanovništvo troši ranije ušteđeno. U 2014. bilježimo porast depozita na transakcijskim računima od 41,5%, te smanjenje štednih depozita stanovništva za 24,8%.

Krajem srpnja 2015. stanovništvo u bankama ima 142,9 mlrd. kuna oročenih depozita, 28,8 mlrd. kuna kunskih i 114,1 mlrd. kuna deviznih depozita. Stanovništvo više štedi u devizama očekujući pritom da vrijednost stranih valuta bude stabilnija od vrijednosti domaće valute. Od ukupnog iznosa deviznih oročenih depozita više od 101 mlrd. kuna je u eurima, što nam pokazuje da stanovništvo preferira štednju u euru. Ovaj omjer se povremeno mijenja ovisno o procjenama građana o isplativosti štednje u kunama ili u devizama. Stanovništvo u bankama ima mogućnost oročavanja sredstava na razdoblje od jednog mjeseca do nekoliko godina. Podaci o ročnoj strukturi oročenih depozita pokazuju da su depoziti stanovništva oročeni do godine dana najzastupljeniji, 62,1 mlrd. kuna.

Ukupno primljeni krediti na kraju 2014. su iznosili 36,5 mlrd. kuna, što je smanjenje od 11,9% u odnosu na 2013. Ukupni bilančni kapital na kraju 2014. je iznosio 55,5 mlrd. kuna, i činio je 14,0% ukupne pasive banaka. Povećao se u usporedbi sa stanjem godinu ranije za 0,1%. Na godišnjoj razini je ostvaren porast samo kod dobiti tekuće godine i revalorizacijskih rezervi, dok su se sve ostale stavke kapitala smanjile.

Na dužničkim instrumentima s odlikama kapitala u 2014. su nastavljeni trendovi iz 2013. godine. Izdani dužnički vrijednosni papiri ostali su na istoj razini, što nam pokazuje da izdavanje vrijednosnica kao način pribavljanja kapitala nije dovoljno zastupljena aktivnost u bankama, te očekujemo nastavak rasta depozita, vođen rastom depozita u sektoru stanovištva.

LITERATURA

1. Cingula, M., Klačmer, M. (2003): Financijske institucije i tržište kapitala, TIVA, Fakultet organizacije i informatike, Varaždin

2. Dušanić, J. (2003): Poslovno bankarstvo, Consecco institut, Srpsko Sarajevo –Beograd

3. Filipović, I. (2014): Računovodstvo financijskih institucija, skripta, Ekonomski fakultet, Split

4. Gregurek, M., Vidaković, N. (2013): Bankarsko poslovanje, Zagreb

5. Hadžić, M. (2013): Bankarstvo, Univerzitet Singidunum, Beograd

6. Jović, S. (1990): Bankarstvo, Naučna knjiga, Beograd

7. Jurman, A. (1991): Pribavljanje izvora sredstava u hrvatskim bankama, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta Rijeka, v.28, br.2.

8. Jurman, A. (2008): Financijski potencijal hrvatskih banaka, obilježja i projekcija rasta; Ekonomski fakultet Rijeka, UDK 336.71 (497.5)

9. Katunarić, A. (1988): Banka - Principi i praksa bankovnog poslovanja, Centar za informacije i publicitet, Zagreb

10. Mishkin, F. S., Eakins, S. G. (2005): Financijska tržišta i institucije, MATE, Zagreb

11. Orsag, S. (2011): Vrijednosni papiri: investicije i instrumenti financiranja, Revicon, Sarajevo

12. Rose, P. S. (2005): Menadžment komercijalnih banaka, MATE, Zagreb

13. Rose, P. S., Hudgins, S. C. (2010): Upravljanje bankama i financijske usluge, MATE d.o.o., Zagreb

14. Saunders, A., Cornett, M. M. (2006): Financijska tržišta i institucije, Masmedia, Zagreb

15. Vrsaljko, K. (1982): Teorija i praksa domaćih i međunarodnih plaćanja, Narodne novine, Zagreb

16. Zakon o osiguranju depozita, Narodne novine 82/15

17. Živko, I., Kandžija, V. (2014): Upravljanje bankama, Mostar: Sveučilište, Ekonomski fakultet; Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta

18. Živko, I., Kandžija, V. (2004): Poslovna politika banaka, Sveučilište u Mostaru; Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Internetski izvori:

Eur-lex.europa.eu
www.dab.hr
www.limun.hr
www.documents/20182/269761/hbilten217.pdf
www.documents/20182/623991/hbilten-o-bankama-28.pdf
www.documents/20182/122236/h-gi-2014.pdf
www.hub.hr/sites/default/files/hub_pregled_15-2.pdf
www.poslovni.hr
www.propisi.hr
www.splitskabanka.hr
www.kbz.hr

POPIS TABLICA

Tablica 1. Bilanca banke……7
Tablica 2. Struktura obveza i kapitala banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima.....31
Tablica 3. Depozitni novac kod drugih monetarnih financijskih institucija, na kraju razdoblja, u milijunima kuna……..……..34
Tablica 4. Kunski depoziti kod drugih monetarnih financijskih institucija, na kraju razdoblja u milijunima kuna.....35
Tablica 5. Devizni depozit kod drugih monetarnih financijskih institucija, na kraju razdoblja, u milijunima kuna.....36
Tablica 6. Valutna struktura oročenih depozita kućanstva i nefinancijskih društava, na kraju razdoblja, u milijunima kuna.....37
Tablica 7. Ročna struktura oročenih depozita po sektorima, na kraju razdoblja, u milijunima kuna.....38
Tablica 8. Osigurani depoziti u kreditnim institucijama prema sektorskoj strukturi, u milijardama kuna…… 39
Tablica 9. Osigurani depoziti rezidenata i nerezidenata u kreditnim institucijama, u milijardama kuna……..40
Tablica 10. Struktura primljenih kredita banaka, na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima.....41
Tablica 11. Regulatorni kapital, izloženost riziku i stope kapitala banaka na dan 31. prosinca u milijunima kuna i postocima……..……..…44

POPIS SLIKA

Slika 1. Depoziti stanovništva.....32
Slika 2. Sektorska distribucija primljenih depozita, 30.lipnja 2015.....33
Slika 3. Udjel kapitala u ukupnoj pasivi, 04:2000.- 02:2005. u %.....42
Slika 4. Regulatorni kapital banaka, na kraju razdoblja……...43
Slika 5. Stopa ukupnoga kapitala banaka……...……...43

SAŽETAK

Cilj ovoga rada bio je analizirati izvore sredstava banaka u Republici Hrvatskoj. Rezultati analize su pokazali da u izvorima financiranja dominiraju depoziti. Ukupni depoziti na kraju 2014. iznosili su 286,1 mlrd. kuna. Depoziti na transakcijskim računima su bilježili rast, a štedni i oročeni depoziti pad.

Kao i prethodnih godina, najznačajniji rast je zabilježen u segmentu depozita stanovništva. U strukturi ukupnih izvora prevladavaju depoziti stanovništva s udjelom od 61,6%. Krajem srpnja 2015. stanovništvo u bankama ima 142,9 mlrd. kuna oročenih depozita, 28,8 mlrd. kuna kunskih i 114,1 mlrd. kuna deviznih depozita. Najzastupljeniji su depoziti stanovništva oročeni do godine dana, 62,1 mlrd. kuna. Od ukupnog iznosa deviznih oročenih depozita više od 101 mlrd. kuna je u eurima, što nam pokazuje da hrvatski građani preferiraju štednju u euru.

Ključne riječi: banke, depozitni izvori sredstava, nedepozitni izvori sredstava, Republika Hrvatska

SUMMARY

The aim of this study was to analyze the sources of funds of banks in Croatia. Results showed that the sources of financing is dominated by deposits. Total deposits at the end of 2014 amounted to 286.1 billion kuna. Deposits on transaction accounts, which recorded growth, while savings and time deposits decline.

As in previous years, the most significant growth was recorded in the segment of retail deposits. Of total sources prevailing retail deposits with a share of 61.6 %. In late July 2015, the population in banks have 142.9 billion kuna in time deposits, 28.8 billion kuna and 114.1 billion kuna of foreign currency deposits. The most common household deposits term of one year, 62.1 billion kuna. Of the total amount of foreign currency time deposits of more than 101 billion kuna in euro, which shows us that Croatian citizen prefer saving the euro.

Keywords: banks, deposit sources, non – deposit sources of funds, Republic of Croatia